

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Merili Korb

**EESTI AUDIITORFIRMADE TEGEVUSE
FINANTSTULEMUSLIKKUSE HINDAMINE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dots Priit Sander

Tartu 2016

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud '' '' 2016. A

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõtteliselt seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. AUDIITORFIRMADE FINANTSTULEMUSLIKKUSE HINDAMISE	
TEOREETILINE KÄSITLUS	7
1.1. Finantstulemuslikkuse hindamise meetodid	7
1.2. Raamatupidamislikud tulemuslikkuse näitajad audiitorfirmade finantstulemuslikkuse hindamisel	11
2. EESTI AUDIITORFIRMADE FINANTSTULEMUSLIKKUSE EMPIIRILINE	
KÄSITLUS	21
2.1 Eesti audiitorfirmade tegevuse eripärad	21
2.2 Eesti audiitorfirmade finantstulemuslikkus perioodil 2005-2014.....	24
KOKKUVÕTE	44
VIIDATUD ALLIKAD	47
Lisa 1. Ettvõtete lühiajalise võlgnevuse kattekordaja perioodil 2005-2014.....	52
Lisa 2. Ettevõtete käiberentaablused perioodil 2005-2014.....	53
Lisa 3. Ettevõtete varaderentaablus perioodil 2005-2014	54
Lisa 4. Ettevõtete omakapitalirentaablused perioodil 2005-2014.....	55
Lisa 5. Eesti keskmised rentaablu suhtarvud.....	56
SUMMARY	57

SISSEJUHATUS

Igal ettevõttel on omad eesmärgid ja sihid, mida enda äritegevuse käigus täita ning milleni püüelda. Samas on enamus ettevõtete põhieesmärgiks teenida kasumit ning seega suurendada ettevõtte omanike rikkust. Selleks et aga adekvaatselt hinnata oma tegevuse efektiivsust, tulemuslikkust ja jätkusuutlikust, tuleb läbi viia pidevaid analüüse ettevõtte tegevuse hindamiseks. Selleks on mitmeid meetode ning aspekte, kuid antud töös keskendutakse peamiselt finantsanalüüsile ja selle võimalustele.

Finantstulemuslikkust saab hinnata finantsanalüüsi läbi - finantsanalüüs annab meile informatsiooni ettevõtte finantsolukorra kohta. Peamiselt toimub finantsanalüüs just raamatupidamislike aruannete, nagu bilansi, kasumiaruande, rahavoogude aruande, eelarvestatud aruannete ja lisade baasil (Udras 2006). Tuleb hoolikalt analüüsida antud aruannetes olevat informatsiooni ja teha õiged järeldused. Vastavalt sellele tuleb võtta vastu otsused ning proovida oma tegevust vajadusel muuta.

Finantstulemuslikkuse hindamiseks on mitmeid erinevaid võimalusi, kuid üks enamlevinuid on raamatupidamislikel näitajatel põhinev suhtarvude analüüs. Selle käigus arvutatakse välja mitmeid erinevaid suhtarve (likviidsuse näitajad, pikaajalise maksevõime näitajad, tegevustulemuslikkuse näitajad jne). Vastavalt saadud väärtustele on võimalik lähemalt analüüsida ettevõtte tulemuslikkust. Üks võimalus on võrrelda suhtarvude väärtusi ettevõtte erinevate tegevusperioodide lõikes. Teiseks võimaluseks on võrrelda ettevõtte suhtarve teiste ettevõtete, konkurentide omadega. Samas on analüüsi käigus väga oluline tõlgendada suhtarve vastavalt kontekstile ning arvestada analüüsis ka muude keskkonnast tulenevate näitajatega.

Käesoleva töö fookus on Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkuse hindamisel. Audititeenuse pakkumine ja selle üldine vajadus on suuresti seadustega paika pandud – lähtudes seaduses välja toodud piirmääradele, pannakse paika, kellele audititeenust vaja on. Audititeenust on võimalik teostada kahes vormis, auditi ja ülevaatusena, mille kaudu antakse kolmandatele osapooltele teada, kas ettevõtte,

avaliku organisatsiooni või muu raamatupidamiskohustlase majandusaasta aruandes olev informatsioon on õiglaselt ning õigesti kajastatud. Nendest aspektidest lähtuvalt arvab autor, et päris mitmetel asjaga kokkupuutuvatel osapooltel on oluline ja huvitav teada kui tulemuslik siis antud põhitegevusega ettevõtte on. Arvestades tõsiasja, et auditit või ülevaatusi vajavad paljud üksused ning see on nii suurel määral seadusega reguleeritud, on ka autoril endal seda huvitav uurida.

Vastavalt sellele formuleerib autor töö eesmärgi - anda hinnang Eestis tegutsevate audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkusele perioodil 2005-2014. Vastavalt uurimiseesmärgile on autor püstitanud kuus uurimisülesannet. Uurimisülesanded on:

- 1) anda ülevaade erinevatest finantstulemuslikkuse hindamise meetoditest;
- 2) kirjeldada analüüsis kasutavate näitajate teoreetilist tagapõhja finantstulemuslikkuse hindamisel;
- 3) selgitada Eesti audiitorfirmade ärimudeli eripärasid;
- 4) anda ülevaade Eesti audiitorfirmade turust;
- 5) hinnata muutusi Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkuses 10 aasta vältel;
- 6) analüüsida erinevusi Eesti audiitorfirmade finantstulemuslikkuses asukoha ja töötajate arvust lähtudes.

Töö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimene peatükk hõlmab bakalaureusetöö teoreetilist osa - finantstulemuslikkuse hindamise teoreetilist käsitlust. See omakorda jaguneb kaheks alapeatükiks. Esimene alapeatükk kirjeldab finantstulemuslikkuse hindamise erinevaid võimalused ja aspekte ning nende teoreetilist tagapõhja. Lisaks tuuakse antud peatükis välja ka erinevate aspektide positiivsed ja negatiivsed küljed. Teine alapeatükk kirjeldab täpsemalt finantstulemuslikkuse hindamiseks kasutatavat suhtarvude analüüsi meetodit ja raamatupidamislikke näitajad – autor toob välja empiiriliseks analüüsiks vajaminevad suhtarvud, valemid ja nende teoreetilise tagapõhja. Töö teoreetilisse osasse on kaasatud mitmete Eesti ja välismaa autorite kirjutisi ning arvamusi.

Teine peatükk hõlmab endas bakalaureusetöö empiirilist osa. See peatükk koosneb samuti kahest alapeatükist. Esimeses alapeatükis kirjeldab autor täpsemalt audiitorfirmade ärimudeli eripärasid. Lisaks käsitleb autor antud peatükis ka erinevate

seaduste ettekirjutusi ja piiranguid, seletab lahti auditi ja ülevaatuse terminid ning käsitleb ka piirmäärasid. Teises alapeatükis kirjeldab autor esialgu valimit ja selleni jõudmise etappe. Autor toob täpselt välja valimis olevad ettevõtted ning antud töö raames oluliseks peetavad iseloomulikud ettevõtete tunnused. Järgnevalt hindab autor ettevõtete finantstulemuslikkust perioodil 2005-2014. Valimisse on kaasatud kokku 25 Eesti audiitorfirmat. Valimisse valiti ettevõtteid vastavalt ettevõtete tunnustele. Esiteks pidi ettevõttel olema kehtiv tegevusluba, ettevõtte peab olema antud tegevusalal tegutsenud vähemalt 10. aastat ning nende müügitulust vähemalt 80% peab olema teenitud audiitorteenuse osutamise teel. Kui need kriteeriumid olid täidetud, lisati ettevõtte valimisse.

Sellele lisaks analüüsitakse seal peatükis ka audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkuse erinevusi lähtudes ettevõtte tunnustest. Esialgu uurib autor ettevõtete finantstulemuslikkuse erinevusi lähtudes ettevõtte asukohast, grupeerides ettevõtted kahte gruppi – Harjumaal asuvad ettevõtted ja mujal Eestis asuvad ettevõtted. Teine tunnus, mille järgi ettevõtteid gruppidesse jagatakse on töötajate arv. Ühes grupis on ettevõtted, kus töötab perioodil 2005-2014 keskmiselt kuni üks töötaja ning teises grupis ettevõtted, kus töötab samal perioodil keskmiselt üle ühe töötaja.

Antud töö analüüsi läbiviimiseks empiirilises osas kasutab autor ettevõtte majandusaasta aruandeid. Sealt saadava informatsiooni toel teostatakse analüüs ning hinnatakse Eesti audiitorfirmade finantstulemuslikkust. Aruannetes esitatud informatsioonile arvutas autor analüüsiks vajalikud suhtarvud ning võrdles neid erinevas kontekstis. Ettevõtete majandusaasta aruannetele sai autor ligipääsu andmebaasist Äripäeva Infopank.

Autor toob välja ka mõned tööd iseloomustavad märksõnad: finantstulemuslikkus, majandusaasta aruanne, raamatupidamislikud näitajad, audiitorettevõtte, audit.

1. AUDIITORFIRMADE FINANTSTULEMUSLIKKUSE HINDAMISE TEOREETILINE KÄSITLUS

1.1. Finantstulemuslikkuse hindamise meetodid

Ettevõtte tulemuslikkuse hindamiseks on väga palju erinevaid võimalusi ning arvestusaspekte. Antud töö keskendub peaaugjalikult finantstulemuslikkuse hindamise eri tahkudele, meetoditele ja aspektidele. Selles alapeatükis selgitab autor täpsemalt, mis asi on finantstulemuslikkus ning kuidas seda hinnatakse. Vastavalt sellele seletab autor lahti, milliseid aspekte finantstulemuslikkuse hindamisel arvestama peab ning milline on nende teoreetiline tagapõhi. Lisaks toob autor antud alapeatüki lõpus välja, milliseid meetode on võimalik ettevõtete finantstulemuslikkuse hindamiseks kasutada ning mida need endast kujutavad.

Selleks et mõista, mida finantstulemuslikkus endast kujutab, tuleb see defineerida. Finantstulemuslikkus väljendab üleüldist ettevõtte finantspositsiooni, finantsolukorda. See näitab ettevõtte võimekust oma varasid asjakohaselt kasutada. Lisaks väljendab ettevõtte finantstulemuslikkus ka tema konkurentsivõimet võistelda teiste, samas sektoris tegutsevate ettevõtetega. Enamasti hinnatakse finantstulemuslikkust läbi finantsanalüüsi. (Malet, Mohammadi 2012: 95)

Finantsanalüüs on ettevõtte üks finantsjuhtimise osa, mis aitab kaasa kogu ettevõttega seotud majandusnäitajate analüüsimisele (Stelmak 2013: 41). Selle abil on võimalik hinnata möödunud perioodide tulemusi, käesolevat olukorda ning samas prognoosida ka tuleviku käekäiku ning oodatavat finantsolukorda (Udras 2006). Finantsanalüüs aitab eristada olulise informatsiooni ebaolulisest, aitab näha erinevate tegevuste ja andmete omavahelist seotust (Stelmak 2013: 37) ning aitab analüüsida ettevõtte tugevaid ja nõrku kohti, mida võimalusel tuleks parandada, et oma tulemuslikkust veelgi tõsta.

Finantstulemuslikkuse analüüsimiseks saadakse informatsiooni peamiselt ettevõtte aruandlussüsteemi kaudu. Erinevaid aruandeid, mida antud analüüsiks kasutada võib, on

mitmeid. Need jagunevad peamiselt ettevõttesisesteks ning ettevõttevälisteks (Stelmak 2013: 38). Ettevõttevälised andmete allikad on näiteks tegevusharu kohta või konkurentide poolt koostatud aruanded. Ettevõttesisestest allikatest võib välja tuua igal aastal kohustuslikus korras koostatud majandusaasta aruanne. See hõlmab endas nii tegevusaruannet kui ka raamatupidamise aastaaruannet. Raamatupidamise aastaaruanne koosneb omakorda erinevatest osadest – bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne, omakapitali muutuste aruanne, lisad. Lisaks mängib ettevõtte finantstulemuslikkuse hindamisel olulist rolli ettevõttesisene arvestussüsteem, mis on aga igal ettevõttel unikaalne. See, milline see ettevõtetel on, on mõjutatud erinevatest aspektidest – keskkonnast, ettevõtte suurusest ja struktuurist ning ka kasutatavast strateegiast (Juhtimisarvestus II 2016). Seega võib tekkida finantstulemuste võrdlemisel teiste ettevõtetega mõningased usaldusväärsuse küsimused – kas andmed on ikka võrreldavad.

Kuna finantsanalüüsi käigus tuleb arvestada mitmete erinevate aspektidega, ei piisa ettevõtte finantstulemuslikkuse hindamisel vaid aruannetes esitatud numbrite mahu vaatamisest. Seega tuleb analüüsis arvestada ka kvalitatiivset laadi andmetega. Majandusaasta aruande raames koostatav tegevusaruanne on üks võimalik kanal, kuidas olulist informatsiooni saada – seal kajastatakse informatsiooni ka mitterahaliste näitajate kohta.

Üldiselt jagataksegi finantsanalüüsis kasutatavad aspektid kaheks grupiks. Esiteks tuleb arvestada finantsaspektidega ning teiseks tuleb analüüsida mittefinantsilisi tegureid. (Kotane 2015: 80-81) Mõned autorid kasutavad ka mõisteid traditsiooniline finantstulemuslikkus ja kaasaegne/lisandväärtusest lähtuv finantstulemuslikkus (Bayrakdaroglu *et.* 2012: 350). Antud töös lähtub autor vaid finantsilistest teguritest ning seega mittefinantsilisi aspekte täpsemalt antud töös ei käsitleta.

Finantsaspekte ettevõtte finantstulemuslikkuse analüüsimisel on kasutatud juba väga kaua aega ning kasutatakse suurel määral ka tänapäeval. Neid on tunduvalt kergem koguda, analüüsida ja võrrelda kui mittefinantsilisi tegureid ning see on ka üks põhjus nende laialdasel kasutusel. Ka varasemate uuringute põhjal on näha, et finantsaspekte kasutatakse ettevõtte finantstulemuslikkuse hindamisel sagedamini ning kombineeritakse mittefinantsiliste aspektidega harvem. Samas ei saa neist alati piisavalt vajalikku informatsiooni ning jäävad tihtipeale ühekülgsed. Seega olekski mõistlik

mõlemaid aspekte mõõdukalt, vastavalt ettevõtte vajadusele analüüsida ja kombineerida. (Krivka, Stonkute 2015)

Finantsiliste tegurite kohta saadakse informatsiooni peamiselt ettevõtte aruandlussüsteemi kaudu. Igal aastal koostavad ettevõtted raamatupidamislikud aruanded, nagu bilanss, kasumiaruanne, rahavoogude aruanne ja omakapitali muutuste aruanne, mis on põhilised algandmete allikad. Need andmed on kättesaadavad kõigile. Lisaks on võimalik koguda informatsiooni ka ettevõttesiseste süsteemide kaudu ning kasutada ka ettevõtteväliseid allikaid. Kahjuks ei piisa finantstulemuslikkuse hindamisel vaid aruannetes või muudes allikates esitatud numbrite mahu vaatamisest. Kirjetes esitatuid arve tuleb vastavalt analüüsi meetodile võrrelda ning õiges kontekstis analüüsida.

Finantstulemuslikkuse hindamise finantsaspektide analüüsimise meetode on päris mitmeid - horisontaalanalüüs, vertikaalanalüüs, suhtarvude analüüs. Horisontaalanalüüs, tuntud ka kui trendianalüüs, kujutab endast bilansis, kasumiaruandes või rahavoogude aruandes esitatud andmete võrdlust eelnevate perioodide tulemustega. Võrreldavaks perioodiks võib võtta kas eelmise kuu, kvartali või aasta. Lisaks sellele on võimalik olemasolevaid andmeid võrrelda ka planeeritud, oodatud tulemustega. Sagedaselt kasutatakse finantsanalüüsis ka mingit baasperioodi või keskmist tulemust, mis võetakse ettevõtte tulemuste hindamisel aluseks. Selle abil on võimalik kiirelt mõista, kas mõni näitaja on keskmisest- või muust baasnäitajast oluliselt suurem või väiksem ning seega on ettevõtte juhtkonnal kohe võimalus analüüsida, miks see nii on ja kas antud olukorda tuleks muuta. (Horizontal Analysis 2016) Lisaks on võimalik trendianalüüs läbi viia ka suhtarvudega, mida antud töö teises peatükis ka tehakse.

Vertikaalanalüüsi abil saab hinnata, milline on erinevate aruannetes esitatud kirjade osakaal kogu mahust. Selleks võrreldaksegi aruannete kirjeid protsendina mõnest muust kirjest, kogu mahust. Enamasti hinnatakse vertikaalanalüüsi käigus ühte konkreetset perioodi, kuid saadud tulemustega on iseenesest võimalik omakorda läbi viia ka horisontaalanalüüs. Peamiselt viiakse vertikaalanalüüsi läbi bilansis ja kasumiaruandes olevate kirjade hindamiseks. Enamasti võrreldakse bilansi korral kirjeid koguaruga ning kasumiaruande puhul seal olevaid kirjeid müügituluga – samas on ka teisi variante

ning iga ettevõtte saab ise otsustada, millist arvestuspõhimõtete kasutab. Üheks oluliseks plussiks vertikaalanalüüsi puhul on see, et saadud tulemusi on võimalik võrrelda erineva suurusega ettevõtet vahel. Absoluutarvude korral seda teha ei saaks. (Vertical Analysis... 2016)

Suhtarvude analüüsi käigus hinnatakse ettevõtte üldist finantsolukorda ning kasumlikkust erinevate suhtarvude abil. Kuna tavalised arvud annavad meile vähe informatsiooni, veel vähem informatsiooni aga ilma õige kontekstida, kasutataksegi finantstulemuslikkuse hindamiseks pigem suhtarvude analüüsi. Selle korral arvutatakse bilansis, kasumiaruandes või muus olulises dokumendis esitatud andmete suhted. Neid on konteksti tunduvalt kergem panna ning seega on neid ka kergem interpreteerida. See aitab paremini aru saada ettevõtte tulemuslikkusest, annab rohkem informatsiooni ka krediitoritele ja teistele informatsiooni välistarbijatele. Lisaks on võimalik suhtarvude analüüsist saadavat infot võrrelda teiste ettevõtete andmetega.

Ei saa välja tuua ühte konkreetset meetodit, mida oleks kõige õigem ning parem kasutada ning mis suudaks täielikult ning õiglaselt ettevõtte finantstulemuslikkust väljendada (Krivka, Stonkute 2015). Iga ettevõtte, vastavalt oma eripäradele ja eesmärkidele, valib endale sobivaima meetodi (Andrijasevic, Pasic 2014: 117). Alati ei pruugigi leiduda ühte kõige õigem - võib kasutada ka erinevaid meetode koos. Kuna suhtarvude analüüsi on aga väga kerge rakendada ning tulemusi ka kerge analüüsida, on see läbi aastate üks kasutatavamaid meetode finantstulemuslikkuse hindamisel (Andrijasevic, Pasic 2014: 117). Suhtarvude analüüsi vastu on huvi tuntud juba eelmise sajandi algusest peale (Evans, Mathur 2014: 32) ning ka antud töös keskendub autor peamiselt suhtarvude analüüsile.

Finantsanalüüsi käigus saadud informatsioonist tunnevad huvi mitmed osapooled. Need jagatakse kaheks suureks grupiks - ettevõttesisesed ja ettevõttevälised infotarbijad. Ettevõttesisesed infotarbijad on ettevõtte omanikud, juhid ja teised töötajad. Näiteks soovivad omanikud teada saada kui efektiivne ettevõtte tegevus on - kas ettevõtte on finantsiliselt stabiilne, kuidas tulevikus saavutada maksimaalne kasum jne. Lisaks tuleb teatud olukordades peale finantsaruannetes esitatud informatsiooni käsitlemise, teostada ka teisi analüüse tulemuste täpsustamiseks. (Stelmak 2013: 46) Ettevõttevälised infotarbijad on aga samuti finantsaruannetest saadavast infost huvitatud. Nendeks on

näiteks krediitorid ja investorid, konkurendid, riik, kliendid. Esimesed neist hindavad analüüsi põhjal ettevõtte laenu vajadust ning võimet tulevikus laenu põhisummat ja intresse tasuda. Investorid on huvitatud aga üleüldisest ettevõtte tegevustulemustest ning jätkusuutlikusest, et hinnata, kas ettevõtte suudaks tasuda neile investeeritud raha eest tulevikus dividende ning realiseerida oodatav tulumäär. (Udras 2006) Konkurendid on huvitatud finantsaruannetest saadavast informatsioonist, kuna selle abil on neil võimalik võrrelda saaduid tulemusi enda ettevõtete omaga. See on antud majandusolukorras üha olulisemaks muutunud; ettevõtted peavad teadma, kus positsioonil üks või teine ettevõtte turul on. Nähes ettevõtte finantsanalüüsi ja muid sellega seotuid aruandeid, nagu raamatupidamise aruandeid, mis on tänapäeval kättesaadavad kõigile, saab analüüsida enda ettevõtte tegevusi ning vajadusel viia läbi muudatusi. (Krivka, Stonkute 2015)

Kokkuvõtvalt võib öelda, et finantsanalüüsi tegemiseks on mitmeid erinevaid võimalusi ning arvestada tuleb mitmete aspektidega. Ühest viisi, kuidas ettevõtte finantsanalüüsi läbi viia, ei eksisteeri ning vastavalt ettevõtete eripäradele tuleb valida parim võimalik tee. Antud töös, nagu ka eelpool mainitud, keskendub autor peamiselt suhtarvude analüüsile ning järgnev alapeatükk käsitleb seda meetodi täpsemalt.

1.2. Raamatupidamislikud tulemuslikkuse näitajad audiitorfirmade finantstulemuslikkuse hindamisel

Väga sageli on raamatupidamislike tulemuslikkuse näitajate leidmine esimene samm finantsseisundi positsioneerimisel. Seda alustatakse erinevate raamatupidamislike suhtarvude väljaarvutamisega. Antud alapeatükis kirjeldab autor suhtarvude analüüsi üleüldiselt ning toob täpsemalt välja ning seletab lahti raamatupidamislikud suhtarvud, mida antud töö empiirilises osas analüüsiks kasutama hakatakse.

Enamasti hinnatakse suhtarvude abil ettevõtte likviidsust, maksevõimet, varade struktuuri, juhtimise efektiivsust ja edukust. (Barjaktarovic *et al* 2001, viidatud Andrijasevic, Pasic 2014: 118 vahendusel). Suhtarvude analüüsi abil on võimalik hinnata ettevõtte tugevaid ja nõrke kohti. Suhtarvude analüüs koondab kokku olulise finantsinformatsiooni (Enekwe *et. al* 2013: 108), mille põhjal saab tagasi vaadata nii minevikku, analüüsida olevikku ning ka teha tuleviku prognoose ehk suhtarvude

analüüsist tulenevate andmete põhjal saab prognoosida mingil määral ka tuleviku suundumusi. Samas tuleb arvestada prognoosis ka teisi olulisi majanduskeskkonnast tulenevaid võimalikke muutusi mitte ainult suhtarve ja nende väärtusi üksikult.

Suhtarvude analüüs põhineb peamiselt raamatupidamislikel andmetele – bilansis ja kasumiaruandes esitatud informatsioonil. Lisaks on olemas ka rahavoo suhtarvud. Suhtarvud leitakse erinevate näitajate omavaheliste suhete leidmisel. Need näitajad on oluliselt informatiivsemad kui tavalised aruannetes esitatud numbrid (Andrijasevic, Pasic 2014: 118) ning lisaks annavad võimaluse võrrelda omavahel erinevate suurustega ettevõtteid, kus bilansi või kasumiaruande kirjete maht on üksteisest oluliselt erinevad. Seega on suhtarvude analüüs sobiv nii mikro- kui ka suurettevõtetele (Evans, Mathur 2014: 33). Samas suhtarv üksikult vaadates ei tähenda mitte midagi, see ei ütle meile mitte miskit (Enekwe *et. al* 2013: 108). Seega peab neid näitajaid õigesti ja asjakohaselt tõlgendama. Tuleb arvestada ettevõtte tegevusvaldkonna eripäradega ning ka ettevõtte iseloomuga (Andrijasevic, Pasic 2014: 118).

Suhtarvude analüüsi puhul on väga oluline, et seda teostataks järjepidevalt, perioodiliselt (Stelmak 2013: 47). Oluline on järjepidevalt kasutada samu suhtarvude valemid. Samas tuleb kogu aeg silm peal hoida valemite õigsusel. Selleks peab pidevalt tööd tegema ning suutma korrektselt defineerida ettevõttes kasutatavate suhtarvude näitajaid. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus varem aktsepteeritav valem ei osutu enam uutes tingimustes kõlblikuks ning seega saame sellest ebaõiget informatsiooni. Kui ettevõtte on kasutusele võtnud uue valemi mingi suhtarvu arvutamiseks, tuleks tagantjärele arvutada ümber ka eelmiste perioodide samad suhtarvud. Vastasel juhul neid omavahel adekvaatselt võrrelda ei saa ning puudub aruandluse järjepidavus. (Bragg 2003: 85)

Suhtarvudest saadavat informatsiooni kasutatakse konkreetsel ajahetkel ettevõtte finantsseisundi hindamiseks, kuid lisaks sellele on veel kaks võimalust, kuidas suhtarve kasutada. Esimeseks võimaluseks on võrrelda suhtarve eelnevate perioodidega ning selle põhjal otsustada ettevõtte käekäigu üle, on see parem või halvem varasemast. (Andrijasevic, Pasic 2014: 118) Antud analüüsimise viis on tuntud kui trendianalüüs. Teine võimalus on võrrelda suhtarve erinevate ettevõtete lõikes (Andrijasevic, Pasic 2014: 118). Muidugi tuleb võrreldavateks ettevõteteks võtta sarnased, samas valdkonnas

tegutsevad konkurendid. See annab ka oluliselt tähendusrikkamad tulemused ja parema ülevaate ettevõtte seisundist.

Samas on suhtarvude analüüsil ka omad miinused ja piirangud. Sageli jääb antud analüüsi käigus tähelepanuta asjaolu, et tegelikult, kasutades analüüsimiseks suhtarvude meetodit, väheneb suurel määral näitajatest saadud informatsiooni kehtivus, tegu on väga lihtsustatud/ühtlustatud andmetega, mis ei pruugi kõikide juhtide analüüsi vajadust arvesse võttes sobilik olla. Bilansis esitatud andmete põhjal on tegu olukorraga, kus suhtarvud on arvutatud just antud päeva kohta, millal bilanss on koostatud. Tegelikuses on lühiajalised varad ja kohustused aga ajas varieeruvad ning seega ei pruugi suhtarvud anda olukorrast õiget pilti. Lisaks ei arvesta suhtarvud ka võimalikke riske ning üleüldist tegevuskeskkonda. (Andrijasevic, Pasic 2014: 118-121)

Samuti on väga oluline tõlgendada suhtarve vastavalt keskkonnale ning leida õige võrdlusbaas. Vastasel juhul ei saada analüüsist korrektseid ning adekvaatseid tulemusi. Samas on erinevatel ettevõtetel kasutusel ka erinevad arvestussüsteemid. Kui isegi leida ettevõttele sobiv võrdlusbaas, tuleb vaadata, et ka arvestusmeetodid ja -printsüübid oleksid ettevõtetel samad, kuna ka need mõjutavad teatud määral ettevõtte andmeid. Lisaks ei saada paljudel juhtudel mõnda suhtarvu arvutada. Näiteks ei ole võimalik adekvaatselt kirjeldada likviidsussuhtarve kui rahavood on negatiivsed (Ibarra 2009: 106).

Suhtarvude analüüs teostatakse mineviku andmete põhjal, seega ei saa analüüsi tulemusi täielikult tulevikku üle kanda. Siiski on võimalik, lähtudes saadud tulemustest ning nähes mingi suhtarvu väärtuse halvenemist, teha ettevõtte tegevuses muudatusi. Kindlasti tuleb arvesse võtta ka prognoositav majanduskeskkond üleüldiselt, et vastavalt sellele oma otsuseid korrigeerida.

Peamiselt eristatakse nelja suurt suhtarvude gruppi. Nendeks on:

- likviidsussuhtarvud ehk lühiajalise maksevõime suhtarvud,
- kapitalistruktuuri suhtarvud ehk pikaajalise maksevõime suhtarvud,
- rentaabluse suhtarvud,
- efektiivsuse suhtarvud.

Likviidsussuhtarve kasutatakse mõõtmaks ettevõtete võimekust tasuda lühiajalisi võlgnevusi. Põhiliseks vahendiks lühiajaliste võlgnevuste tasumisel on raha ja selle ekvivalendi (näiteks lühiajalised väärtpaberid) hulk ettevõttes. Oluline on raha ekvivalendi rahaks muutmise kiirus. (Balteş, Gheorghe, Vasiu 2015). Samas liigitatakse likviidseteks varadeks ka muud käibevara.

Kapitalistruktuuri ehk pikaajalise maksevõime suhtarvud näitavad ettevõtte pikaajalist finantsvõimekust ning võimekust pikaajaliste kohustustega hakkama saada. Lisaks näitab see ettevõtte võimekust kaitsta oma investoreid ja krediitoreid raha kaotamisest. (Ibarra 2009: 96) Kapitali struktuur võib oluliselt mõjutada ka antava laenu hinda, kuna kaudselt väljendub sellest ka investori riski suurus. Seega ongi antud suhtarvust eelkõige huvitatud ettevõttesse raha andvad/laenavad isikud. (Stelmak 2013: 53).

Rentaabluse ehk kasumlikkuse suhtarvud on ühed olulisemad ja enamkasutatavamad suhtarvud läbi aegade. Need kirjeldavad ettevõtte üldist käekäiku – efektiivsust, edukust ja võimekust. Enamasti väljendatakse neid protsentides. Nendest suhtarvudest tulevast informatsioonist on huvitatud nii ettevõtte juhid kui ka omanikud. (Eneke *et al* 2013: 108) Samas sisaldavad need olulist infot ka investori jaoks, kellel on mõtteis ettevõttesse investeerida - oleks mõistlik analüüsida, kui palju ettevõtte üldise kasumi teenida suudab. Selle tulemusel saab ka hinnata, kui palju saab investor tehtud investeeringu pealt tulu saada või - tulu eelkõige dividendide näol. (Elmerraji 2016) On olemas mitmeid erinevaid rentabluse suhtarve, kuid peamised neist on käiberentaablus, varaderentaablus ja omakapitalirentaablus.

Efektiivsuse suhtarvude abil saab hinnata ettevõtte vara kasutamise efektiivsust ja intensiivsust müügitulu loomisel. Selle suhtarvu väärtusest on huvitatud nii ettevõttesisesed kui ka ettevõttevälised indiviidid. Antud suhtarvude puhul arvutatakse välja erinevate vara liikide käibekordajad, mille abil saadakse hinnata, millised varad on müügitulu saamiseks kõige olulisemad ehk mis mõjutavad seda enim (Stelmak 2013: 50).

Üheks võimalikuks viisiks, kuidas ettevõtte finantstulemuslikkust hinnata on EVA (*Economic Value Added*) kontseptsiooni kasutamine ehk majandusliku lisandväärtuse arvutamine. See on üks kaasaegsemaid võimalusi ning seda kasutatakse aina

sagedamini – see annab selgema pildi ettevõtte tulemuslikkusest, kaasates ka omaniku rikkuse oluliseks kriteeriumiks. Omanike rikkust saab hinnata investeeringust tagasi teenitud tulu näol. See hõlmab endas ühest küljest saadud dividende ning teiselt poolt kapitali kasvust saadavat tulu. (Gupta, Sikarwar 2014: 436) EVA kontseptsiooni jaoks ongi oluline roll, et lisaks kulude katmisele peab ettevõtte suutma teenida kapitali omanikele tulu (Stelmak 2013: 63). Majanduslikku lisandväärtust arvutatakse valemiga (Stelmak 2013: 63):

*Majanduslik lisandväärtus = ärikasum – (kapitali hind * kasutatud kapital)*

Majandusliku lisandväärtuse korral tähendab positiivne väärtus seda, et ettevõtte suudab firma väärtust kasvatada ning seega suureneb ka omanike rikkus. Negatiivse majandusliku lisandväärtuse korral omanike rikkus aga kahaneb. Ilmselgelt on suur majanduslik lisandväärtus parem kui selle näitaja madal väärtus. Selleks, et antud näitajat suurendada, on kaks võimalust: suurendada ärikasumit või vähendada kasutatud kapitali. Ärikasumi suurendamiseks on kaks võimalust – kulude alandamine või tulude suurendamine. Tulusid saab eelkõige tõsta hinna kergitamisega. Kasutatud kapitali vähendamine on võimalik vaba raha olemasolul. Kui ettevõtte suudab piisavas matus genereerida vaba raha, on võimalik sellega tasuda varasemaid laene ning tänu kapitali vähenemisele, alanevad ka finantskulud. Selle tulemusel EVA tõuseb. (Stelmak 2013: 63)

Majandusliku lisandväärtuse võrdluse abil on võimalik ka hinnata, kas ettevõtte oma tegevust efektiivsemaks suutnud muuta või mitte – suudab hinnata juhtumisefektiivsust. Selleks, et tulemuslikkust parandada, peab ettevõtte suutma sama kapitaliga rohkem kasumit teenida (väiksema kapitaliga sama palju kasumit). Kuna EVA kontseptsiooni on võimalik arvutada ka allüksuste lõikes, saab seda kasutada ühe motivatsioonisüsteemi osana, sidudes palk EVA väärtusega.

EVA kontseptsiooni kohta on mitmeid erinevaid väiteid. Mõned uurimused tõestavad, et see suudab teistest näitajatest ettevõtte omanike rikkust paremini ja täpsemalt seletada, teised uurimused aga väidavad vastupidist. EVA kontseptsiooni arendaja Stern Stewar & Co. Steward (1994: 75, viidatud Gupta, Sikarwar 2014: 437 vahendusel) väidab, et EVA suudab peaaegu 50% paremini seletada ettevõtte omanike rikkuse

muutus kui teised sarnase eesmärgiga suhtarvud. Sellele väitele, hüpoteesile on püütud mitmeid kordi tõestust saada, kuid alati ei ole õnnestunud. (Gupta, Sikarwar 2014: 437-438) Tuginedes sellele ja ka antud töö autori jaoks kättesaadavale informatsioonile, ei kasuta töö autor antud töö empiirilises osas EVA kontseptsiooni.

Töö autor on välja valinud paljude võimalike suhtarvude seast neli näitajat, mida antud peatükk täpsemalt kirjeldab ning mida ka töö teises osas ettevõtete finantstulemuslikkuse analüüsimisel kasutatakse. Nendeks suhtarvudeks on:

- lühiajalise võlgnevuse kattekordaja;
- käiberentaablus;
- varaderentaablus ehk ROA;
- omakapitalirentaablus ehk ROE;

Lisaks kaasab autor analüüsi ettevõtete tööjõu- ja dividendikulu, mis aitavad paremini aru saada suuremast ja terviklikumast pildist.

Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja väljendab lühiajaliste kohustuste suhet lühiajalistesse varadesse ehk käibevarasse (Balteş, Gheorghe, Vasiu 2015). Lühiajalisteks varadeks ja kohustusteks nimetatakse vara ja kohustuste liike, mis reliseeritakse/makstakse ära ühe aasta ehk 12 kuu jooksul. Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja valem on:

$$(1) \quad \text{Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja} = \frac{\text{käibevarad}}{\text{lühiajalised kohustused}}$$

Enamustel juhtudel peaks olema antud näitaja 2 – see on soovitatav (Helfert 2001, viidatud Balteş, Gheorghe, Vasiu 2015 vahendusel), kuid mida kõrgem antud näitaja on, seda usaldusväärsem ettevõtte ka tõenäoliselt on. Samas võib kõrge suhtarvuga kaasneda omad probleemid – liiga kõrge näitaja võib viidata liiga aeglasele varade rotatsioonile, liiga suurtele investeeringutele käibevarasse või probleemi lühiajaliste laenude saamisel. Kui lühiajalise võlgnevuse kattekordaja liigub allapoole ehk on ühest väiksem, lühiajalised kohustused ületavad lühiajalisi varasid, on üldjuhtudel tegemist ohumärgiga (Vâlceanu 2005, viidatud Balteş, Gheorghe, Vasiu 2015 vahendusel). Antud situatsioonile tuleks reageerida adekvaatselt ning proovida võimalikult kiirelt varade osakaalu ettevõttes suurendada (või kohustuste osakaalu vähendada). Juhul kui seda ei

tehta, võivad tekkida tulevikus raskused ettevõtte tegevuses, sh maksuvõlad (Vâlceanu 2005, viidatud Balteş, Gheorghe, Vasiu 2015 vahendusel).

Käiberentaablus näitab, kui suur osa ettevõtte müügitulust on kasum. Käiberentaabluse suhtarvu arvutatakse valemiga:

$$(2) \quad \text{Käiberentaablus} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{müügitulu}}$$

Mida suurem antud suhtarvu väärtus on, seda parem. Samas ei tohi unustada, et ühtegi suhtarvu ei ole mõistlik vaadata keskkonnast eraldatuna. Nii ka siin – seega ei ole ka liiga kõrge suhtarvu näitaja hea. See võib viidata olukorrale, mis ei ole pikas perspektiivis jätkusuutlik. Juhul kui on aga näha, et käiberentaablus on juba mitu aastat langevas trendis, tuleks seda võtta kui ohumärki. See vihjab kas üha suurenevale konkurentsile või kulutuste tasemele, mida tehakse tulude saamiseks. (Elmerri 2016) Sel juhul tuleks oma olukord turul üle vaadata ja leida probleemidele lahendused.

Varaderentaablus ehk ROA (*Return on Assets*) näitab iga ettevõtte varadesse investeeritud rahaühiku pealt teenitud kasumit (Peavler 2014). Seda suhtarvu jälgivad paljud investorid, et näha, kuidas ja kui palju suudab ettevõtte kasumit teenida ettevõttesse investeeritud raha pealt. Investorite jaoks on efektiivsem ja parem see ettevõtte, mis suudab kasumit teenida võimalikult minimaalsete varade mahuga (Bragg 2003: 106). Kuna aga antud suhtarv võtab arvesse ettevõtte koguvara mitte netovara, ka neid vara liike, mis tekitavad omakorda kohustuse krediitorite ees. Seega ei pruugi ROA investoritele ettevõtte olukorrast alati päris õiget pilti anda. Sellest tulenevalt eelistavad investorid tihtipeale ROA asemel ROEd. Samas on ettevõtte juhid pigem huvitatud ROA väärtusest. (Return on Assets 2016) ROA väljendab ettevõtte tulemuslikkust üldiselt ehk hindab, kui hästi suudavad ettevõtte juhid saadud ressursse kasutada. Antud suhtarvu arvutatakse valemi abil:

$$(3) \quad \text{Varaderentaablus ehk ROA} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{koguvara}} * 100\%$$

Antud valemit rakendades on ka üks puudus ning seoses sellega ei saa me ROAst alati päris õiget informatsiooni. ROA valemis on nimetajaks koguvara, mille sisse on arvestatud ka põhivara amortisatsioon. Siin kohal võibki tekkida ROA väärtuses erinevatel perioodidel suured kõikumised, kuna amortisatsiooni ei arvutata alati üheselt

ning lineaarse meetodi abil. Seega tuleb võimalusel ettevõtete amortisatsiooni meetodit vaadata ning hinnata kas ROAd on võimalik usaldusväärselt erinevate perioodide lõikes võrrelda või mitte. (Return on... 2016) Üldiselt on nii, et mida kõrgem ROA on, seda parem (Evans, Mathur 2014: 38). Mida kõrgem antud suhtarv on, seda rohkem teenib iga varadesse investeeritud rahaühik kasumit.

Väga kapitalimahukatel ettevõtetel on kõrget ROAd aga keeruline saavutada, kuna tootmine vajab väga mitmeid ja kohati ka väga spetsiifilisi varasid. Üheselt ei ole võimalik määrata, milline ROA väärtus on hea ja milline mitte. Kui ettevõtte kasutab oma tegevuses vaid omakapitali, on üks võimalus ROA hindamiseks võrrelda ettevõtte kapitali hinda ettevõtte varaderentaablusega. Kui ROA on kapitali hinnast suurem, on see ettevõtte jaoks positiivne näitaja. Vastupidisel juhul aga negatiivne. (Laidre 2004: 6) Kui aga ettevõtte kasutab oma tegevuses ka laenukapitali, on üks võimalus leida ROA ärikasumi ja koguvarade jagamise teel. Antud töö raames seda valemit ei kasutata.

Omakapitalirentaablus ehk ROE (*Return on Equity*) on aga investorite jaoks kõige olulisema tähendusega. See näitab ettevõtte võimet genereerida investorite poolt investeeritud rahaühiku pealt kasumit ehk kui palju ettevõtte suudab teenida kasumit ettevõttesse omanike poolt investeeritud rahaühiku pealt (Peavler 2014). Antud suhtarvu arvutatakse valemiga:

$$(4) \quad \text{Omakapitalirentaablus ehk ROE} = \frac{\text{puhaskasum}}{\text{omakapital}} * 100\%$$

Antud suhtarv peaks olema vähemalt 10%, mõnede autorite sõnul 12%. Taolises vahemikus väärtus tähendab enamjaolt seda, et ettevõtte on võimeline maksma investoritele dividende ning lubab lisaks ka tulevast rahalist kasvu (Evans, Mathur 2014: 38). Stabiilsetes oludes peetakse vajalikuks ROEd väärtusega vahemikus 12%-15% (Return on Equity 2016). Üldiselt on siiski nii, et mida kõrgema väärtusega on tegu, seda parem. See näitab, et ettevõtte on võimeline teenima kasumit. Kui tegu on kasvava ROE-ga, näitab see seda, et ettevõtte suudab teenida ka kasumit, ilma et ta peaks kasutama selleks lisa omakapitali. Seega paljud ettevõtete juhid soovivatki püüelda kõrgema ROE poole, mis aga ei ole sugugi alati nii kerge (Kuewska 2016: 285-288).

Küll aga tuleb ära mainida, et ROE väärtus on mõjutatud suuresti ettevõtte ja tegevusvaldkonna eripäradest (Return on Equity 2016). ROE-d on mõningatel viisidel võimalik mõjutada, näiteks dividendipoliitikaga kui riik ei maksusta dividendi väljamakseid. Kui ettevõtte sooritab dividendi väljamakseid, siis puhaskasumi muutumatuse korral ROE suureneb. Samas ei ole mõtet ka üleliia omakapitali vähendada – et võimalikult efektiivselt tegutseda, peab hoidma seda ka võimalikult optimaalsel tasandil. Optimaalne tasand oleneb aga väga ettevõtte tegevusvaldkonnast ja muudest isepärasustest. Kui ROE on aga liiga väike võib see viidata liiga suurele omakapitalile, mis ei ole aga kuidagi efektiivne, kuna see võib mõjutada ettevõtte maksevõimet. (Laidre 2004: 6)

Lisaks eelpool mainitud ROE valemile kasutatakse ka DuPont analüüsi, mis annab ROE-le teise valemi. DuPont-i esimene variant kerkis esile 20nda sajandi alguses. Põhiline probleem, miks hakati arendama üldse uut ROE-d oli selles, et eelneva valemi põhjal mõjutasid ROE väärtust vaid kaks tegurit. Uude valemisse oli kaasatud aga kolm omadust. Nendeks on tootlikkus, tulemuslikkus ja finantsvõimendus. Seega ühendataksegi omavahel kolm olulist finantssuhtarvu. (Kuewska 2016: 285-286) DuPont analüüsis on ROE viidud valemile (Kuewska 2016: 286):

$$(5) \quad ROE = \frac{\text{Müügitulu}}{\text{Koguvara}} \times \frac{\text{Koguvara}}{\text{Omakapital}} \times \frac{\text{Puhaskasum}}{\text{Müügitulu}}$$

Nagu ka klassikalise ROE puhul, on ka DuPont ROE puhul arusaam, mida suurem selle väärtus on, seda kõrgem on ka ettevõtte tulemuslikkus. Seega on pikas perspektiivis mõistlik ROEd maksimeerida. Selleks võib püüda suurendada ühte ROE valemi komponente. Kõigile kolmele komponendile korraga pühenduda on keeruline ning see ei ole ka ilmtingimata vajalik. (Kuewska 2016: 286) DuPont analüüsi on kasutatakse palju, kuna see on võrreldes tavalise ROEga efektiivsem, toimivam. Seda ei kasuta vaid ettevõtete juhid, vaid ka investorid ja krediitorid otsuste tegemiseks. Samas on DuPont analüüsil ka omad miinused. Näiteks ei arvesta see omakapitali hinda ehk nõutavat tulunormi vaid ainult laenuhinda, mis on aga omakapitali hinnast madalam. (Chen *et al.* 2014: 25)

Kõigele lisaks on laialdaselt levinud ROE asemel kasutada suhtarvu ROCE (*Return on Capital Employed*). See on sarnaselt ROE-le rentaabluse suhtarv, mis hindab kui

efektiivselt suudab ettevõtte oma olemasolevast kapitalist kasumit saada – kui palju kasumit suudab ettevõtte ühest ühikust kaasatud kapitalist genereerida. Antud suhtarvu korral võetakse arvesse puhaskasumi asemel intresside- ja maksueelne kasum (EBIT – *Earnings Before Interest and Taxes*). Kapitali all peetakse silmas omakapitali ning pikaajaliste kohustuste summat (või koguvaradest võetakse maha lühiajalised kohustused). (Return on... 2016) ROCE valem on (Return on... 2016) :

$$(6) \quad ROCE = \frac{EBIT}{Koguvara-lühiajalised\ kohustused}$$

ROCE puhul käib samuti tõdemus, mida suurem, seda parem – seda rohkem suudab ettevõtte kaasatud kapitalist kasumit teenida. Üldiselt võib öelda, et ROCE arvutamine on suhteliselt kerge ning annab ka võrreldavuse eelmiste perioodide ning teiste ettevõtetega. Samas on sellel ka omad miinused. Üks oluline puudus, mis on välja toodud ka ROA valemi juures, seisneb valemis oleva nimetaja suuruses. Kuna koguvara hõlmab endas ka põhivara koos amortisatsiooniga, mida ei arvutata alati ja ilmtingimata lineaarse meetodi abil, tekib olukord, kus koguvara ajas erineb väga suuresti ning see omakorda toob kaasa ka ROCE suure kõikumise, mis omakorda ei anna meile õiget informatsiooni ning võrdluse võimalust, mis analüüsis vajalik. (Return on... 2016). Antud töös kasutab autor analüüsimisel ROEd ning ROCET analüüsi teise osasse ei kaasa.

Vastavalt eespool välja toodud näitajatele teostab autor töö teises peatükis empiirilise analüüsi. Analüüsi käigus hinnatakse Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkust perioodil 2005-2014. Järgmises peatükis annabki autor üldise ülevaate audiitorfirmade tegevusest ning vastavalt teoreetilise osa baasile, viib läbi analüüsi.

2. EESTI AUDIITORFIRMADE FINANTSTULEMUSLIKKUSE EMPIIRILINE KÄSITLUS

2.1 Eesti audiitorfirmade tegevuse eripärad

Audit on ettevõtte finantsaruandluses olulise tähtsusega, tagades selle terviklikkuse. Auditeerimine kujutab endast ettevõtete majandusaasta aruannete kontrollimist ja sellele hinnangu andmist andmete õigsuse kohta vastavalt nõutud standarditele ja seadustele. Selle eesmärgiks on majandusaasta aruande välistarbijate jaoks usaldusväärsemaks muuta ning selle abil suurendada ärikeskkonna läbipaistvust ning stabiilsust. (Audit 2016) Üldiselt jaguneb audiitortegevus kaheks – siseaudit ja välisaudit. Antud töö keskendub välisauditi ehk finantsauditi pakkujate finantstulemuslikkuse hindamisele. Eestis tegutseb kokku 151 ettevõtet, kes omavad kehtivat tegevusluba audiitortegevuse pakkumisel, nendest 16 omavad ka kehtivat lepingut avaliku huvi üksusega (Audiitorettevõtjate... 2016).

Välisauditi eesmärgiks ongi anda tagasisidet finantsaruannetes esitatud informatsiooni õigsuses. Juhul kui aruannetes on ebakõlad, esitab välisaudiitor oma vastuväited finantsaruannete järeldusotsuses. Järeldusotsus võib olla esitatud kolmes erinevas vormis – märkusteta, märkustega ja negatiivse järeldusotsusena. Negatiivne järeldusotsus kirjeldab olukorda, kus finantsaruannetes esitatud informatsioon ei ole õigesti ja õiglaselt kajastatud ning pakub valet informatsiooni. Ilmtingimata peab vandeaudiitor sellisele otsusele jõudes omama tõendusmaterjali ning tooma välja põhjused, miks see nii on. Märkustega järeldusotsus kajastab otsust, mille korral vandeaudiitor leidis, et informatsioon on õigesti ja õiglaselt kajastatud, kuid siiski on esinenud mingid ebakõlad ja probleemid, mis on otsuses välja toodud. Märkusteta järeldusotsus hõlmab endas kõige positiivsemaid tulemusi – finantsaruannetes kajastatud informatsioon on õige ning õiglane, probleeme ei ole. Lisaks järeldusotsusele, esitab vandeaudiitor ettevõtte juhtkonnale raporti, milles tuuakse välja

auditeerimise käigus esile tulnud puudused, probleemid ja soovitused. (Bragg 2003: 141)

Lisaks järeldusotsuste esitamisele, hindab välisaudiitor ka ettevõtete sisekontrollisüsteeme, saamaks aru nende sobilikkuses. Vastavalt taolisele hindamisele, tehakse järeldused – kas ettevõtte sisekontrollisüsteemid on nõrgad või tugevad. Lähtudes tehtud otsusest, oskavad audiitorid ka oma töös, järeldusotsuse tegemisel, nende nõrkuste või tugevustega arvestada. Juhul kui ettevõtte sisekontrollisüsteem on nõrk peab audiitor auditeerimisel viima läbi põhjalikuma kontrolli. Kui ettevõtte sisekontrollisüsteem on aga hinnatud tugevaks, saavad audiitorid järeldusotsuse tegemisel tugineda juba ettevõttes tehtud kontrollidele ning tänu sellele oma töö mahtu natukene vähendada. Kuna aga antud hindamine ei ole välisaudiitorite peamine tegevus, tuleks ettevõttel ka siseauditi poolset hinnangut kuulata. (Bragg 2003: 141-142)

Audiitorteenuse pakkumine on suures ulatuses reguleeritud erinevate riiklikult kehtestatud seadustega. Lisaks tuleb jälgida rahvusvahelisi auditeerimise standardeid. Olulisemad dokumendid on Audiitortegevus seadus, Rahvusvahelise auditeerimise standard (ISA standardid), ülevaatamise standardid (ISRE standardid), kindlustandvad standardid (ISAE standardid), eetikakoodeksid jne (Kutsetegevuse standardid 2016).

Lisaks nõuetele, mida tuleb täita teenuse pakkumisel, on ka audiitorile, vandeaudiitorile mitmeid erinõudeid, mida täitamata ei ole võimalik teenust osutada. Selleks, et üldse vandeaudiitoriks saada, peab läbima kutseeksami. Selle käigus tõestab kutse soovija oma teadmisi raamatupidamisest, maksundusest, rahandusest ja äriõigusest ning auditeerimisreeglistikust. Selleks, et kutseeksamit sooritada, peab samuti olema täidetud teatud nõuded, ilma milleta ei ole võimalik seda teha. Kutseksamil osaleja peab omama vähemalt bakalaureusekraadi või rakenduskõrgharidust ning vähemalt kolme aastast töökogemust vandeaudiitori juhendamisel. Olenemata eksamile saajatele lisatud tingimustest, sooritavad selle positiivselt vaid umbes 30%-35% osalejatest. (Kes on audiitor 2016) Pärast kutseeksami positiivset sooritust peab vandeaudiitor andma ka vande, kus kinnitab oma edasise tegevuse vastavust seadustele ja eeskirjadele.

Auditeerimist viiakse läbi kahes erinevas vormis. Need on audit ja ülevaatus. Ülevaatus on võetud kasutusele 2010-ndal aastal kui jõustus uus audiitortegevuse seadus.

Ülevaatus on samuti kindlustandev audiitorteenus – suhteliselt sarnane auditiga, (Mida peaksid ettevõtjad... 2010) kuid siiski on seal mitmed erinevused. Ülevaatus on võrreldes auditiga pealiskaudsem ja lihtsam ning ettevõtjale ka odavam viis auditi teenust osta (Audit ja ülevaatus 2016). Audiitortevuse seaduses (2010: §50) on ülevaatus eesmärk defineeritud kui võimaldada kogutud tõendusmaterjali põhjal vandeaudiitori aruandes avaldada ettenähtud kasutajale üldistavas eitavas vormis ülevaatus kokkuvõte. Auditi eesmärk defineeritud järgnevalt kui võimaldada kogutud tõendusmaterjali põhjal vandeaudiitori aruandes avaldada ettenähtud kasutajale üldistavas jaatavas vormis arvamust (Audiitortevuse seaduses 2010: §51).

Audit on kohustuslik kõikidele raamatupidamiskohustlastele, kelle raamatupidamise aruandes toodud näitajatest vähemalt kaks ületavad järgneva tingimusi (Audiitortevuse seadus 2010: §91):

- müügitulu või tulu 2 000 000 eurot;
- varad bilansipäeva seisuga 1 000 000 eurot;
- keskmine töötajate arv 30 inimest.

Audit on ka kohustuslik kõikidele raamatupidamiskohustlastele, kelle raamatupidamise aruandes toodud näitajatest vähemalt üks ületab alljärgneva tingimusi (Audiitortevuse seadus 2010: §91):

- müügitulu või tulu 6 000 000 eurot;
- varad bilansipäeva seisuga 3 000 000 eurot;
- keskmine töötajate arv 90 inimest.

Lisaks eelnevale on audit kohustuslik ka igale aktsiaseltsile, riigiraamatupidamiskohustlasele, kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule, sihtasutusele ja riigieelarvest eraldist saavale erakonnale (Audiitortevuse seadus 2010: §91).

Ülevaatus on kohustuslik kõikidele raamatupidamiskohustlastele, kelle raamatupidamise aruandes toodud näitajatest vähemalt kaks ületavad järgneva tingimusi (Audiitortevuse seadus 2010: §92):

- müügitulu või tulu 1 000 000 eurot;
- varad bilansipäeva seisuga 500 000 eurot;
- keskmine töötajate arv 15 inimest.

Lisaks on ülevaatus kohustuslik kõikidele raamatupidamiskohustlastele, kelle raamatupidamise aruandes toodud näitajatest vähemalt üks ületab alljärgnevaid tingimusi (Audiitortevuse seadus 2010: §92):

- müügitulu või tulu 3 000 000 eurot;
- varad bilansipäeva seisuga 1 500 000 eurot;
- keskmine töötajate arv 45 inimest.

Enne Audiitortevuse seaduse jõustumist viidi läbi vaid auditit ning see oli kohustuslik kõikidele aktsiaseltsidele ja sihtasutustele ning osaühingutele kui osakapital on üle 400 000 krooni (Äriseadustik 1995: §190). Lisaks on audit kohustuslik ka neile raamatupidamiskohustlastele, kelle näitajad ületavad vähemalt kahte alljärgnevatest (Raamatupidamise seadus 2002: §14):

- müügitulu või tulu 10 miljonit krooni;
- bilansimaht 5 miljonit krooni;
- keskmine töötajate arv 10.

Audiitorteenust pakkudes on ettevõtjal võimalik oma tegevuses lähtuda mitmetest erinevatest ärimudelitest. Ettevõtja võib valida tegutsemiseks strateegia, mille kohaselt tegutseb ettevõttes üksi – on omanik, juhatuse liige ja töötaja. Teine võimalus on olla ise ettevõtte omanik, samas juhatuses või töötajate nimekirjas ei eksisteeri – saab dividenditulu. Samuti on olemas ka variandid, kus ettevõtte omanik on küll juhatuses, kuid palkab töötaja või ostab tööjõudu vastavalt vajadusele sisse. Kõik kirjeldatud stsenaariumid on ka esindatud töö valimis, mida tutvustatakse järgmises alapeatükis.

2.2 Eesti audiitorfirmade finantstulemuslikkus perioodil 2005-2014

Autor on töösse kaasanud 25 ettevõtet, kelle põhitegevuseks on audiitorteenuste pakkumine, kes on tegutsenud antud alal vähemalt 10 aastat ning audiitorteenuste pakkumine moodustab vähemalt 80% ettevõtte müügitulust. Lisaks peab ettevõtte omama kehtivat tegevusluba; valimisse lisatud ettevõtted pidid vastama kõikidele nendele kriteeriumitele.

Ligipääsu nende ettevõtete nimekirjale, kes omavad kehtivat tegevusluba teenuse pakkumiseks, sai autor läbi veebilehe www.audiitortegevus.ee. Selle järgnevalt valis autor välja need ettevõtted, kelle põhitegevuseks on auditeerimine. Vastavalt koostatud listile alustas töö autor nende ettevõtete majandusaasta aruannete läbitöötamist. Ettevõtete majandusaasta aruandeid sai autor andmebaasist Äripäeva Infopanga. Selle andmebaasi abil sai autor nimekirjast eemaldada ettevõtted, kes on tegutsenud alla 10 aasta. Viimase etapina töötas autor läbi kõik alles jäänud ettevõtete 10 aasta (2005-2014) majandusaasta aruanded ning eemaldas valimist need ettevõtted, kelle müügitulust üle 20% moodustasid muude teenuste pakkumise eest saadud tulu - müügitulust moodustas alla 80% audititeenuste pakkumine. Selle protsessi lõpuks on autor moodustanud 25-st ettevõttest koosneva valimi.

Antud valimi puhul kerkivad esile ka mõned puudused. Kuna autor kaasab uuringusse ettevõtted, kes on antud turul tegutsenud vähemalt 10 aastat, siis puuduvad valimis ettevõtted, kelle tegevus ei olnud nii tulemuslik ning kes on oma tegevuse selle tõttu varem lõpetanud. Teine puudus seisneb selles, et valimisse on sattunud pigem niinimetatud ühe mehe ettevõtted. Kuna taolistes ettevõtetes võib toimuda OÜ-tamine ning tööjõukulude optimeerimine, võib mõjutada see ka saadud tulemuste usaldusväärsust.

Tabelis 1 on välja toodud töösse kaasatud ettevõtete nimekiri. Lisaks on tabelis 1 välja toodud ettevõtete asukoht ja keskmine töötajate arv perioodil 2005-2014. Lisainformatsioonina on ära märgitud ka see, kas ettevõtte omab kehtivat lepingut avaliku huvi üksusega või ei. Viimasena on tabelisse lisatud ka info selle kohta, kas ettevõtte pakub oma teenuseid vaid Eestis või ka välismaal.

Tabel 1. Ettevõtete nimekiri koos iseloomulike näitajatega (autori koostatud).

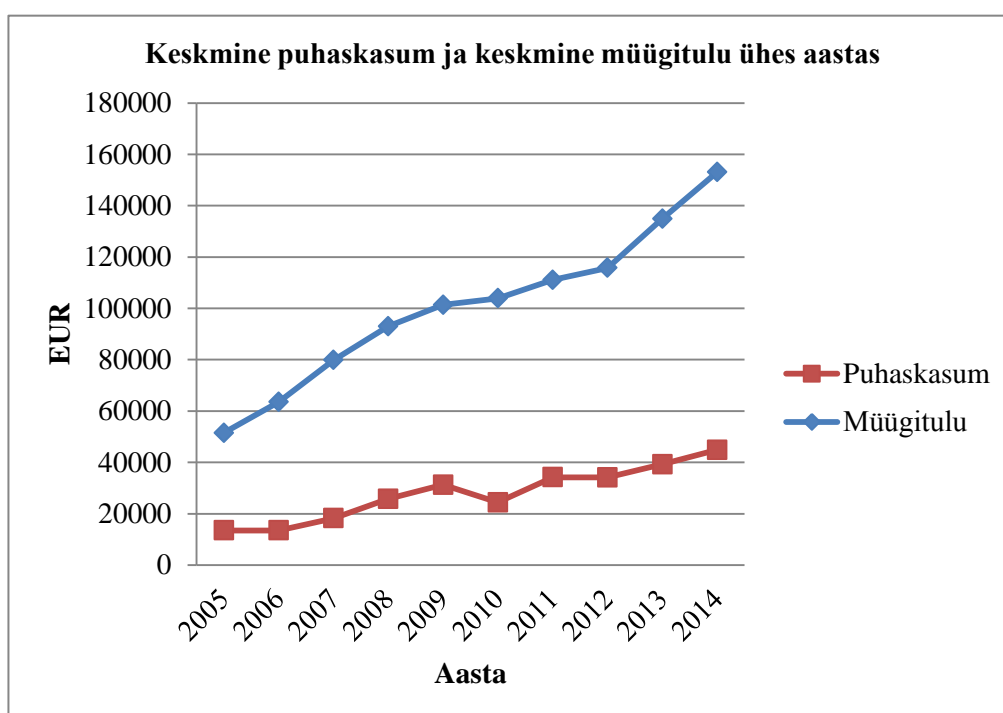
Ettevõte	Asukoht	Keskmine töötajate arv	Leping avaliku huvi üksusega	Teenuse pakkumine välismaal
Accounting Audiitorbüroo OÜ	Tartu	1	Ei	Ei
Acta Audit OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
Adelaid OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
Anne Närep Audiitorühing OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
Assertum Audit OÜ	Tallinn	4	Jah	Ei
Audiitorbüroo Harri Arming OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
Audiitorbüroo K&K OÜ	Tallinn	0	Ei	Ei
Audiitorbüroo RKT OÜ	Tartu	3	Ei	Jah 2-3%
Audiitorteenuse OÜ	Tallinn	2	Ei	Jah
Audit & Business Advice OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
AVL Audiitorteenuste OÜ	Tallinn	0	Ei	Ei
Chrismarine OÜ	Tallinn	2	Ei	Jah
ELAI Audiitorbüroo OÜ	Tallinn	4	Ei	Ei
I.S. Audiitorteenuste OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
KT Audit OÜ	Tartu	1	Ei	Ei
Maret Saatuse Audiitorbüroo OÜ	Rapla	Töövõtt	Ei	Ei
Mark Audit OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
Metstulikas OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
Paveta AU OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei
PKF Estonia OÜ	Tallinn	10	Ei	Jah - alla 1%
Roland OÜ	Saku	2	Ei	Ei
Rödl & Partner Audit OÜ	Tallinn	6	Ei	Jah
Steinberg Audit OÜ	Tartu	1	Ei	Ei
Ziir OÜ	Tartu	0	Ei	Ei
Tšeglok OÜ	Tallinn	1	Ei	Ei

Allikas: (Äripäeva Infopank).

Finantstulemuslikkust hindab autor nelja erineva suhtarvu abil, mis on ka esimeses peatükis välja toodud. Nendeks on lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, käiberentaablus, varaderentaablus ja omakapitalirentaablus. Lisaks toob autor lisainformatsioonina välja ettevõtete puhaskasumi, müügitulu ning tööjõu- ja dividendikulu, selleks et tekiks parem aimdus ettevõtete tulu ja kulu allikate suurustest. Esimese etapina hinnatakse üleüldist audiitorfirmade finantstulemuslikkust perioodil 2005-2014. Lisaks võrdleb autor saaduid tulemusi Eesti keskmisega ning toob välja mõningased järeldused. Teise

etapina hindab autor audiitorettevõtete finantstulemuslikkust erinevate tunnuste alusel – ettevõtte asukohast ja töötajate arvust lähtudes. Autor analüüsib, kas ja kuidas ettevõtte asukoht ja töötajate arv ettevõtete tulemusnäitajaid mõjutavad ning kas on näha olulisi erinevusi ettevõtete finantstulemuslikkuses lähtudes taolisest liigitusest.

Autor alustab finantstulemuslikkuse hindamisel oluliste keskmiste majandusnäitajate välja toomisest. See on abiks tervikliku pildi loomisel ning aitab paremini aru saada ka suhtarvude muutustest sõltuvalt selle komponentide muutustest. Esimesena toob autor analüüsiks välja keskmise müügitulu ja keskmise puhaskasumi perioodil 2005-2014.

Joonis 1. Uuritavate ettevõtete keskmine müügitulu (EUR) ja keskmine puhaskasum (EUR) perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Jooniselt 1 on näha, et ettevõtete põhitegevusest saadud müügitulu on olnud pideval tõusuteel. 10 aasta jooksul on keskmine müügitulu kasvanud 101 591 EUR-i ehk umbes 3 korda. Müügitulu tõus on kindlasti tingitud üleüldisest hindade tõusust ning inflatsiooni mõjudest. Samas võib eeldada, et 2016. aastal toimub tõenäoliselt müügitulu vähenemine. Seoses auditi ja ülevaatuse piirmäärade tõstmisega vastavalt 2 ja 1,6 korda, väheneb auditit või ülevaatus vajavate ettevõtete arv. Rahandusministeeriumi prognoosidest lähtuvalt väheneb nende ettevõtete arv umbes

1335 võrra. (Maksuvaba tulu tõusis.... 2016) Samas tuleb tõdeda, et ka varasematel aastatel on auditi ja ülevaatuse piirmäärasid tõstetud, kuid müügitulu on siiski kasvanud. Seda eelkõige hinnatõusu arvelt.

Joonis 1 väljendab selgelt, et olenemata 2008-ndal alanud majanduskriisist tõusis keskmine müügitulu võrreldes aastaga 2007 umbes 16,5%. Seda seetõttu, et audiitorfirmad tegelevad 2007-nda aasta majandusaasta aruannetega. Sel ajal oli aga majandus veel aktiivne. Majanduskriis 2008. ja 2009. aastal mõjutas audiitorettevõtteid pigem aastatel 2009 ja 2010. Majanduskriisi ajal langesid mitmete ettevõtete näitajad auditi ja ülevaatuse piirmääradest allapoole, seega klientide arv vähenes. Paljud ettevõtted läksid pankrotti. Lisaks tõsteti sel ajal ka auditi piirmäärasid. Need aspektid viisid omakorda auditi teenust pakkuvate ettevõtete töövõttude vähenemisele, mis omakorda mõjus müügitulule ning selle kasv aeglustus.

Keskmise müügitulu võrdluses perioodil 2005-2014 saavutasid kõige suurema keskmise müügitulu töösse kaasatud ettevõtetest Assertum Audit OÜ, PKF Estonia OÜ ja Audiitorbüroo RKT OÜ. Nende keskmine müügitulu aastatel 2005-2014 oli vastavalt 386 982 EUR-i, 379 208 EUR-i ja 329 484 EUR-i. Kõige madalam keskmine müügitulu oli Ziir OÜ-l, Tšeglok OÜ-l ja Steinber Audit OÜ-l vastavalt 9 922 EURi, 14 817 EURi ja 20 077 EURi.

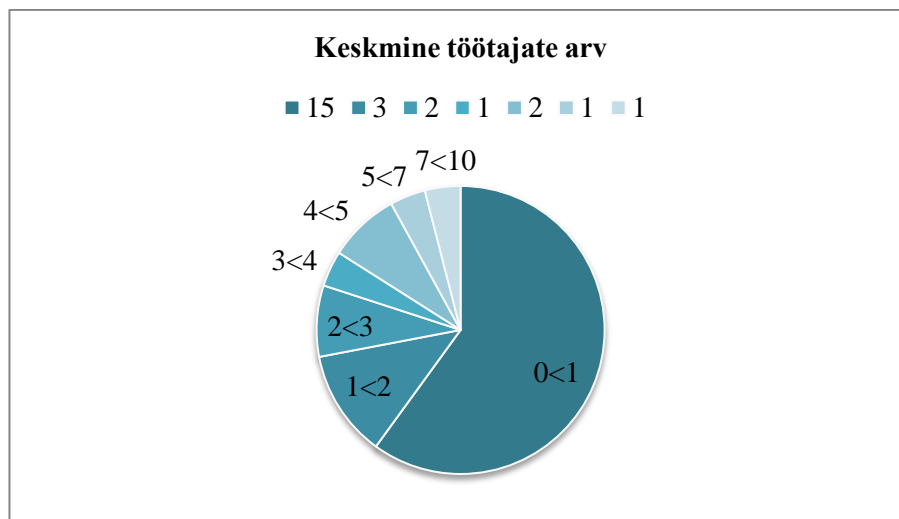
Joonisel 1 on kujutatud ka ettevõtete keskmine puhaskasum. Olenemata müügitulu pidevast kasvust, on puhaskasum mingitel perioodidel siiski vähenenud. Üldiselt on aga ka ettevõtete puhaskasum tõusutrendis. 10 aasta jooksul on audiitortegevusest saadav puhaskasum tõusnud ligikaudu 7000 EUR-lt 40 000 EUR-le ehk peaaegu kuus korda. Seega on muutused silma märgatavad. Muidugi ei tohi siinkohal märkimata jätta taas inflatsiooni mõju, mille tagajärjel raha väärtus väheneb.

Enamasti on uuritavad ettevõtted suutnud oma tegevuse käigus kasumit teenida – vaid mõnel üksikul perioodil tegutsesid ettevõtted kahjumiga. Teistest erines aga ettevõtte Ziir OÜ, kes aastatel 2006-2009 ja 2011 oli oma tegevusega kahjumis. See on tingitud väga suurtest muudest tegevuskuludest, mis moodustasid olulise osa üleüldistest kuludest - suurem osa müügitulust läks selle katmisele. Samas puudusid ettevõttes

töötajad ning ei makstud ka dividende (v.a aastal 2005), mistõttu oleks autor oodanud pigem positiivseid tulemusi.

Väga mitmete ettevõtete majandusaasta aruannetest on võimalik välja lugeda, et kasumit oli võimalik säilitada vaid tänu kulude tugevale kokkuhoiule. Toodi välja, et eelkõige hoiti kokku tööjõukuludelt. Siinkohal võib mainida, et üldiselt olid uuritavatel perioodidel tööjõukulud madalad, isegi liiga madalad. Olenemata sellest, et audiitorfirmade põhiliseks vajaminevaks ressursiks müügitulu teenimisel on tööjõud, olid nii palgad kui ka töötajate arv madalad. Mitmed ettevõtted ostsid aegajalt tööjõudu sisse. Mitmetes ettevõtetes, kus tegutseski vaid üks töötaja, ettevõtte omanik, tööjõukulu puudus – maksti vaid dividende, mõne ettevõtte puhul polnud sedagi. Mõni taoline ettevõtte maksis vahepeal juhatuse liikmetasu ehk juhtimistasu, kuid see oli erandjuhtudel. Üldiselt võib autor omaltpoolt lisada, et eeldas antud põhitegevusega ettevõtetes vastupidist olukorda, kus tööjõukulud moodustavad väga suure osa üldeldest kuludest.

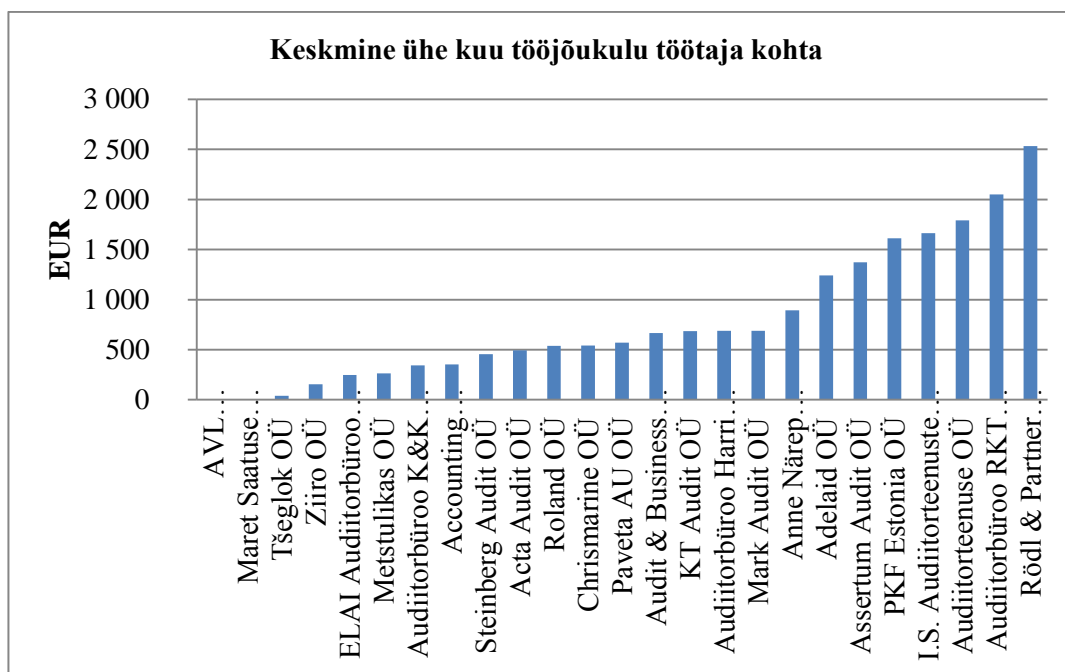
Töötajaid uuritavates ettevõtetes perioodil 2005-2014 oli keskmiselt 1,95 ehk peaaegu 2 töötajat. Töötajate arvestuses võtab autor arvesse ka juhatuse liikmeid, juhul kui neile oli töö eest tasu makstud. Kui tööjõukulud puudusid ehk ettevõttes ei olnud ühtegi töölepinguga töötajat ega ei tasutud ka juhatusele nende töö eest, võtab autor aruandeperioodi keskmiseks töötajate arvuks 0. Võttes arvesse auditi teenuse pakkumise spetsiifikat, võib autor tõdeda, et olenemata autori esialgsest eeldusest tööjõu olulisusest ja vajalikkusest ning seega ka tööjõukulude suurest osakaalust antud põhitegevusega ettevõtetes, see päris nii ei olnud – toimub tööjõumahu ja maksude optimeerimine.

Joonis 2. Uuritavate ettevõtete keskmine töötajate arv perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank Autori koostatud.

Jooniselt 2 saab välja lugeda, kui palju töötajaid (sh tasu saavaid juhatuse liikmeid) uurimusse kaasatud ettevõtetel keskmiselt perioodidel 2005-2014 oli. Jooniselt 2 on näha, et seitsmel ettevõttel oli töötajaid nendel perioodidel keskmiselt vähem kui üks. Kolmel ettevõttel oli keskmiselt töötajaid perioodil 2005-2014 rohkem kui üks, kuid vähem kui kaks. Kahel ettevõttel oli keskmine töötajate arv kahe ja kolme vahel, ühel ettevõttel kolme ja nelja vahel ning neli kuni viis töötajat oli keskmiselt kahes ettevõttes. Rohkem kui viis töötajat oli keskmiselt nendel perioodidel vaid kahes ettevõttes.

Kõige suurema arengu sellel suunal (töötajate arvu suurendamisel) tegi ettevõtte Rödl & Partner Audit OÜ, kes 2005-ndal aastal andis tööd vaid kahele töötajale, 2014. aastaks on tööandja aga juba üheksale töötajale. PKF Estonia OÜ on üleüldiselt suhteliselt stabiilselt pakkunud tööd umbes 10-le töövõtjale. Lisaks võib öelda, et üldiselt on töötajate arv analüüsitavates ettevõtetes tõusuteel olnud, kuid siiski ei ole toimunud suuri muutusi - 2005. aastal oli keskmine töötajate arv 1,58, 2014. aastal oli see 2,08.

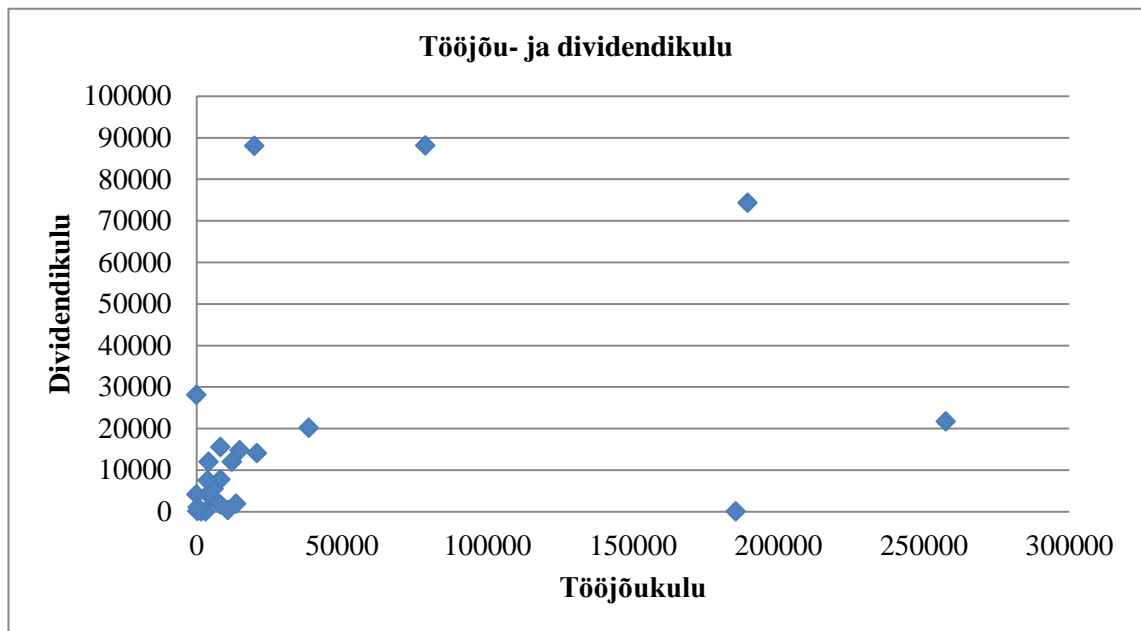

Joonis 3. Uuritavate ettevõtete keskmine tööjõukulu (EUR) perioodil 2005-2014 töötaja kohta. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Joonis 3 kirjeldab ettevõtete keskmist tööjõukulu ühe töötaja kohta kuus perioodil 2005-2014. Tööjõukulude sisse on arvestatud nii palgakulu kui ka sellega kaasnevad maksud tööandjal (sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks). Lisaks on mõndades ettevõtetes, kus makstakse juhatusel juhatusel liikmetasu, arvestatud tööjõukulude hulka ka see. Joonisel on näha, et 2/3 ettevõtete tööjõukulust ühes kuus ühe töötaja kohta jäävad alla 1000 EUR-i. Keskmised tööjõukulud ühes kuus on 795 EUR-i ühe töötaja kohta. Arvestades brutopalka arvestuses 2014. aasta seadusandlust, tuleb brutopalgaks 593,28 EUR-i. Võttes arvesse Eesti keskmist brutopalka perioodidel 2005-2014, on selleks 658,53 EUR-i (Keskmine bruto- ja neto... 2016). See on 60 EUR-i suurem kui analüüsitava ettevõtetel. Arvestades aga uuritavate ettevõtete põhitegevust on see liiga madal. 2015. aastal oli finants- ja kindlustusalal töötavatel inimestel tegevusalade lõikes kõige kõrgem keskmine palk– 1 778 EUR-i (Keskmine brutopalk... 2016). Samas tuleb siin arvesse võtta ka ajalist erinevust.

Joonisel 3 on veel näha, et Maret Saatuse Audiitorbüroo OÜ ja AVL Audiitorteenuste OÜ-l tööjõukulud läbi uuritavate perioodide puuduvad. Maret Saatuse Audiitorbüroo OÜ on oma aastaaruannetes selgelt välja toodud, et teenuse pakkumisel kasutati töövõttu. Lisaks võib veel öelda, et vajadusel kasutasid ka mõned teised ettevõtted

teenuse pakkumiseks alltöövõttu. Seda põhjendati ootamatult suurema töömahuga – olemasolevatest töötajatest teenuse pakkumiseks ei piisanud teenuse. Samas ei kasutatud seda suures mahus. AVL Audiitorteenuste OÜ ühel perioodil natukene töötasu maksis, kuid selle osakaal oli väga väike.

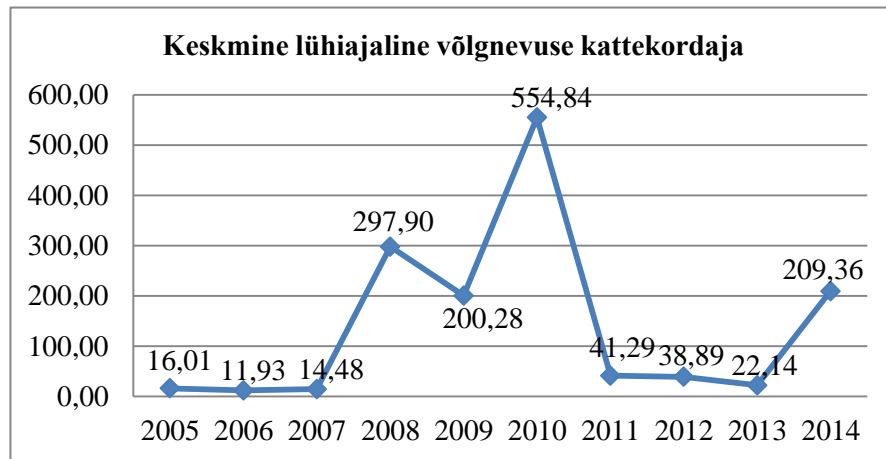

Joonis 4. Uuritavate ettevõtete ühe aasta keskmise tööjõukulu ja dividendikulu seosed perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Jooniselt 4 on näha, et enamasti koonduvad ettevõtete keskmised tulemused alla vasakule nurka – telgjoonte alguspunkti lähedale. Teistest erinevad vaid mõned üksikud ettevõtted. Üldiselt võib öelda, et tööjõukulud on keskmiselt kõrgemad kui dividendikulud – ligikaudu kaks korda. On näha ka, et ettevõtetel, kelle tööjõukulud on madalad, on ka dividendikulud madalad ning vastupidi. Samas on ka ettevõtteid, kus tööjõukulud on suured, dividende aga läbi uuritava perioodi makstud ei ole. Selliseks ettevõtteks on näiteks Rödl & Partner Audit OÜ – keskmised tööjõukulud aastas üle 180 000 EURi, dividende aga ei makstud. Lisaks on ka ettevõtteid, kelle dividendikulu on tööjõukuludest uuritavatel perioodidel tunduvalt suuremad. Näiteks ettevõttel AVL Audiitorteenuste OÜ tööjõukulud uuritavatel perioodidel põhimõtteliselt puuduvad, dividende aga maksti keskmiselt 28 000 EURi aastas.

Järgnevalt arvutab töö autor välja analüüsiks vajaminevad suhtarvud. Nagu ka eespool välja toodud, on nendeks lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, käiberentaablus,

varaderentaablus ja omakapitalirentaablus. Analüüsis toob autor välja millised on muutused perioodil 2005-2014 ning millest need tingitud on. Esimesena toobki autor välja analüüsi kaasatud ettevõtete keskmise lühiajalise võlgnevuse kattekordaja.

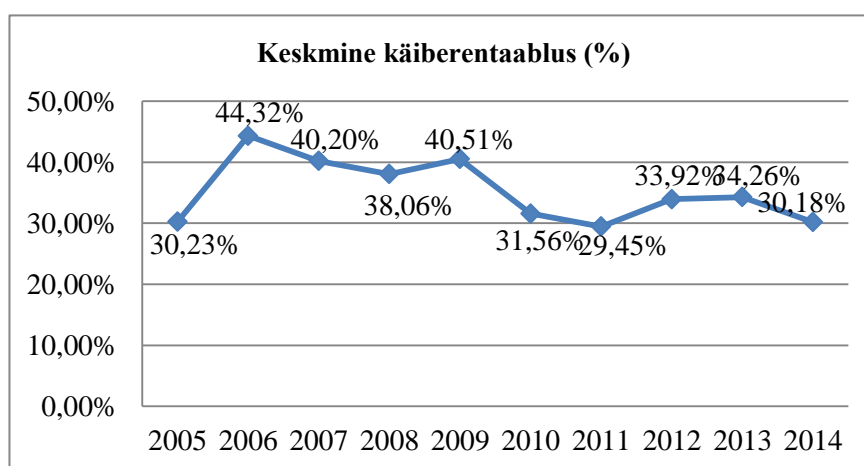
Joonis 5. Uuritavate ettevõtete keskmine lühiajaline võlgnevuse kattekordaja perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Jooniselt 5 on näha, et antud suhtarv, lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, on erinevatel perioodidel suhteliselt varieeruv. Arvestades aga asjaolu, et heaks näitajaks antud suhtarvu puhul peetakse ligikaudu kahte, näeme, et joonisel 5 välja toodud arvud on aga tunduvalt suuremad.

Kindlasti ei saa analüüsis kõrvale heita ka uuritavate ettevõtete põhitegevust. Selle eripäraks on asjaolu, et selle teenuse pakkumiseks ei ole vaja eriti palju kapitali. Kui vaadata ettevõtete varade struktuuri, on selles suur osakaal käibevara kontrol raha ja arvelduskonto. Lühiajaliste kohustuste maht on aga suhteliselt väike. Enamasti hõlmab see kategooria endas väikeses mahus maksuvõlgasid või võlgasid töövõtjatele. Lühiajalisi laene või muid sarnaseid kirjeid esines väga vähe ning nende maht ei olnud enamasti suur. Need aspektid annavad ka selga põhjenduse, miks antud suhtarv nii kõrge on.

Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja väljendab ettevõtte likviidsust – ettevõtte võimet tasuda lühiajalisi kohustusi. Soovitavalt, nagu ka eelnevalt mainitud, võiks antud suhtarv olla ligikaudu kaks, kuid mida suurem, seda parem. Samas on kohati ka joonisel 5 esitatud suhtarvude väärtused (vt lisa 1), arvestades ka ettevõtte põhitegevusega, liiga

suured – investeringud käibevarasse on liiga mahukad. Selle asemel, et raha pangakontol seisab, on mõistlik seda kuskile investeerida, teenida selle pealt lisatulu. Selleks on mitmeid erinevaid võimalusi ning kindlasti leiaksid ettevõtted just endale sobiva mooduse ettevõtte vaba raha kasulikult ära kasutada. Kuna aga valimisse on sattunud mitmeid niinimetatud ühe mehe ettevõtteid, võib kõrge lühiajalise võlgnevuse katekordajat seletada ka kui OÜ-tamise tagajärge – ettevõtte omanikud kasutavad ettevõtte vaba raha jääki põhimõtteliselt enda rahakotina.

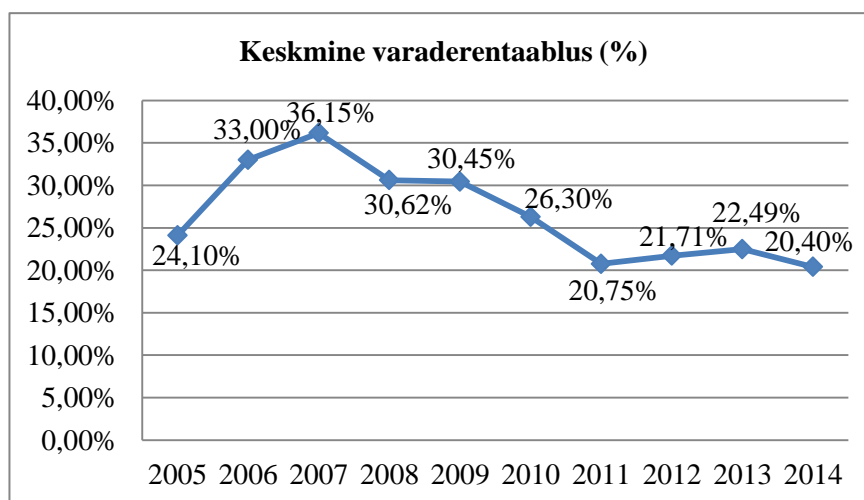
Joonis 6. Uuritavate ettevõtete keskmine käiberentaablus (%) perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Joonisel 6 on näha, et peaaegu kõikidel aastatel jääb keskmine käiberentaablus 30% ja 40% vahele. 2006-ndal aastal oli see kõige kõrgem, tõustes järsult 2005-nda aastaga võrreldes peaaegu 15%. See oli tingitud asjaolust, et puhaskasum võrreldes müügituluga kasvas oluliselt rohkem – puhaskasum suurenes 2005-nda aastaga võrreldes pea kolm korda, samal ajal müügitulu suurenes vaid 12% võrra.

Üldiselt võib käiberentaabluse korral öelda, et mida suurem antud näitaja on, seda parem. Seega võib öelda, et ka uuritavate audiitorettevõtete puhul kirjeldavad käiberentaablused küllaltki positiivset ettevõtete finantstulemuslikkust. Käiberentaablused on aastate jooksul olnud küllaltki stabiilsed – kuni 10%-line kõikumus uuritavatel perioodidel. Samas tuleb antud näitajal silma peal hoida, et see ei jätkaks järgnevatel perioodidel kahanemist nagu viimasel kahel perioodil.

Võttes arvesse Eesti keskmist käiberentaablust (vt. lisa 5), saab autor väita, et audiitortegevusest saadav käiberentaablus on Eesti keskmisest kolm kuni neli korda suurem. Eesti keskmine käiberentaablus on analüüsitavatel perioodil (2005-2014) jäänud enamasti alla 10%. 2006-ndal aastal oli Eesti keskmine käiberentaablus 10,4%, mis oli ka kõrgeim nendel perioodidel. Vaadates töösse kaasatud ettevõtete käiberentaablust, võib välja tuua, et ka nende jaoks oli 2006. aasta teistest parem – tegevus tõi kaasa kõrgema käiberentaabluse. Võrreldes 2006-nda aasta keskmist käiberentaablust Eesti keskmisega, on uuritavate ettevõtete keskmine käiberentaablus Eesti keskmisest üle nelja korra suurem.

Mõndadel perioodidel on teatud ettevõtetel käiberentaablus üle 100% (vt. lisa 2). Uurides ettevõtete majandusaasta aruandeid näeb autor, et nendel perioodidel on finantstulud kasumiaruannetes suhteliselt mahukad (võrreldes teiste perioodidega). See on põhjustatud eelkõige väärtpaberite väärtuse tõusust või tütarettevõtete aktsiate ja osade kasvust. Mõnel perioodil on ettevõtete käiberentaablused negatiivsed – nendel perioodidel olid ettevõtte oma tegevusega kahjumis.

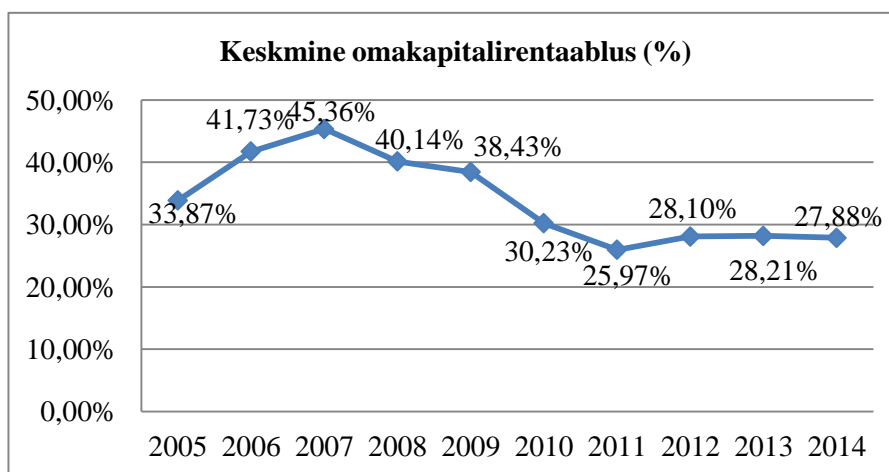
Joonis 7. Uuritavate ettevõtete keskmine varaderentaablus (%) perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Jooniselt 7 on näha, et varaderentaablus kõigub vahemikus 20%-36%. Kõige kõrgem oli see aastal 2007, mil antud suhtarv oli 36%. See oli tingitud keskmise puhaskasumi proportsionaalselt suuremast kasvust võrreldes koguvara kasvuga. 2008-ndal aastal vähenes keskmine varaderentaablus 5,5% võrreldes 2007-nda aastaga. Koguvaramad sel

perioodil suurenesid (võrreldes eelneva aastaga). Lisaks vähenes ka ettevõtete keskmine puhaskasum. Omakorda viisid need kaks aspekti varade rentaabluse vähenemiseni. Pärast 2007-ndat aastat on keskmine varaderentaabluse suhtarv viis aastat langenud. Aastatel 2011-2014 on suhtarv aga suhteliselt stabiilne olnud – kõikunud paari protsendi võrra.

Nagu ka esimeses peatükis mainitud, käib varaderentaabluse korral põhimõtte, mida kõrgem seda parem. Hinnates uuritavate ettevõtete keskmist varaderentaablust ning võrreldes seda Eesti keskmisega, võib öelda, et töösse kaasatud ettevõtete varaderentaablus on sellest tunduvalt suurem. (vt. lisa 5) Näiteks 2008-ndal aastal oli Eesti keskmine varaderentaabluse 1,04% (Ettevõtete tegevusala... 2015). Uuritavate ettevõtete keskmine varaderentaablus oli aga sel aastal 30,62% - 30 korda Eesti keskmisest suurem.

Kõige suurem keskmine varaderentaablus perioodidel 2005-2014 oli ettevõttel I.S. Audiitorteenuste OÜ – 67,09%. See tähendab, et ühe varasse investeeritud ühiku abil suudab ettevõtte genereerida 0,67 ühikut puhaskasumit. Kõige madalam keskmine varaderentaablus samadel perioodidel oli Ziir OÜ-l – 3,21%. See on oluliselt mõjutatud sellest, et mitmetel aastatel oli ettevõtte oma tegevusega kahjumis – suhtarv oli negatiivne. (vt. lisa 3)

Joonis 8. Uuritavate ettevõtete keskmine omakapitalirentaablus (%) perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Joonisel 8 on välja toodud analüüsi kaasatud ettevõtete keskmine omakapitalirentaablus aastatel 2005-2014. Jooniselt 8 on näha, et keskmine omakapitalirentaablus on aastate jooksul suhteliselt palju kõikunud. Viimastel perioodidel (2012-2014) on see jäänud suhteliselt stabiilseks – umbes 28%. 2007-ndal aastal oli uuritavate ettevõtete keskmine omakapitalirentaablus rekordiliselt 45,36% - nii kiirelt kui see kasvas, nii kiirelt ka kohe langes. Põhjuseks oli keskmise puhaskasumi suurenemine proportsionaalselt rohkem kui omakapital. Viimastel aastatel on aga nii puhaskasum kui omakapital proportsionaalselt võrdselt kasvanud, seega ka suhtarv on viimastel aastatel ligilähedaselt võrdne olnud.

Antud suhtarvu puhul on ka oluline, et see oleks võimalikult kõrge. Vaadates Eesti keskmist omakapitalirentaablust (vt lisa 5) on selle kõige suurem väärtus 2006-ndal aastal – ligikaudu 26%. Pärast seda aastat vähenes see jõudsalt, 2009-ndal aastal hakkas aga taas tõusma. Võrreldes Eesti keskmist omakapitalirentaablust on uuritavate ettevõtete omakapitalirentaablused tunduvalt paremad ehk kõrgemad. See viitab edukale ettevõtte juhtimisele – kui palju kasumit suudetakse teenida ühe ettevõttesse investeeritud omakapitali ühiku pealt. Võrreldes perioode 2011-2013, mis ajal on nii uuritavate ettevõtete kui ka Eesti keskmised suhtarvud suhteliselt stabiilsed olnud, siis täheldab autor, et uuritavate ettevõtete omakapitalirentaablus on Eesti keskmisega võrreldes umbes 2,5 korda suurem.

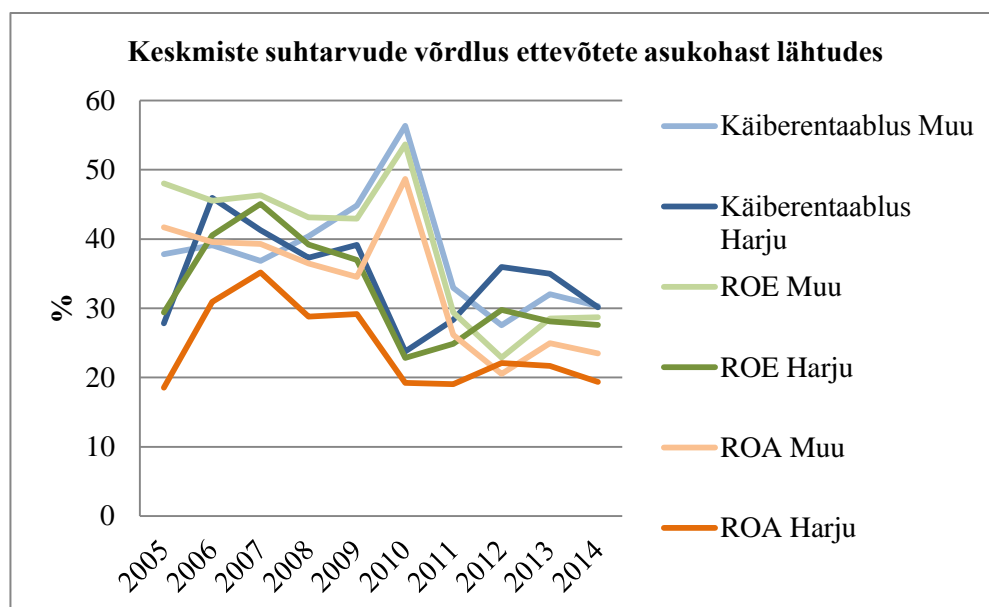
Kõige kõrgem keskmine omakapitalirentaablus perioodidel 2005-2014 on, nii nagu ka varaderentaabluse korral I.S. Audiitorteenuste OÜ-l – 76% (vt lisa 4). Kõige madala suhtarvu väärtusega on taas Ziir OÜ – kõigest 3,4%. Kindlasti on see mõjutatud mitme tegevusaasta kahjumist, kuid võib viidata ka sellele, et omakapitali, võrreldes ülejäänud bilansi osadega, on liiga suures mahus investeeritud.

Vaadates audiitorettevõtete majandusaasta aruandeid ja leituid suhtarve, võib öelda, et audiitorteenuse pakkumine on suhteliselt tulus. Võrdluses Eesti keskmiste näitajatega on antud valimisse kuuluvate ettevõtete suhtarvud tunduvalt paremad. Samas ei saa sellest järeldada kohe, et antud põhitegevusega ettevõtete tegevus ongi nii tulemuslik. Selle teenuse pakkumiseks, vandeaudiitoriks saamiseks, tuleb esiteks läbida kutseksam, mille läbimise protsent on vaid 30%-35%. Enne kutseeksami saamist peab samuti olema täidetud mitmed nõuded ning ka see võtab omakorda aega. Lisaks

kõigele peab teenuse pakkumise käigus jälgima pingsalt seaduses ettenähtud nõudeid. Ka piirmäärade muutused mõjutavad ettevõtete käekäiku. Lisaks tuleb arvestada antud tööst järelduste tegemisel valimi puudustega, mis on välja toodud antud peatüki alguses.

Lisaks ületülisele ettevõtete finantstulemuslikkuse hindamisele uurib autor ka nende ettevõtete tulemusi kahest erinevast tunnusest lähtudes. Esiteks võrdleb autor ettevõtteid selle asukohast lähtudes – ettevõtted, kes tegutsevad Harjumaal ja ettevõtted, kes tegutsevad mujal Eestis. Siinkohal peab autor vajalikuks mainida, et ettevõtete tegutsemise piirkonna määratlemisel on lähtutud ettevõtte aadressist. Teiseks võrdlevaks tunnuseks on ettevõtete suurus, töötajate arv. Omavahel võrreldakse ühelt poolt ettevõtteid, kelle töötajate arv on keskmiselt uuritavatel perioodidel ≤ 1 ning teiselt poolt ettevõtteid, kelle töötajate arv on > 1 .

Töösse kaasatud ettevõtetest 19 asuvad Harjumaal, kuus mujal Eestis (viis Tartus, üks Raplas). Joonisel 9 on välja toodud vastavalt ettevõtte asukoha määratluse järgi, jagades ettevõtted kahte gruppi, keskmised iseloomulikud suhtarvud – käiberentaablus, ROE ja ROA. Joonisel 9 on eraldi tumedamat tooni joontega välja toodud Harjumaal asuvate ettevõtete suhtarvud ning heledamate joontega mujal Eestis asuvate ettevõtete suhtarvude väärtused.

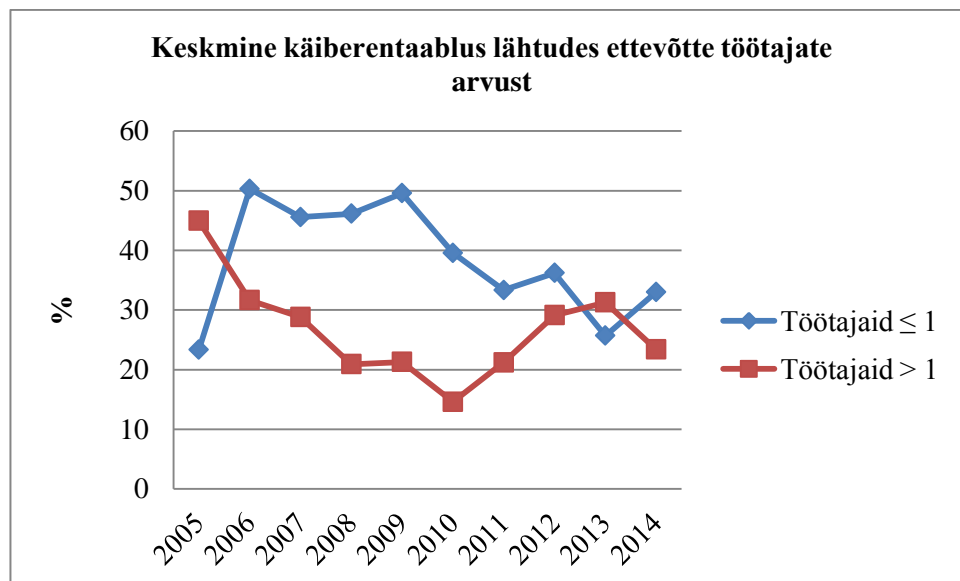

Joonis 9. Uuritavate ettevõtete keskmised suhtarvud (%) lähtudes ettevõtete asukohast perioodil 2005-2014. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Joonisel 9 on näha, et erinevates piirkondades asuvate ettevõtete tegevusnäitajates esinevad ka mõningased erinevused. Üldiselt võib öelda, et mujal Eestis asuvate ettevõtete tulemusnäitajad on paremad kui Harjumaal tegutsevatel ettevõtetel. Teistest erineb aasta 2012, kus Harjumaal asuvate ettevõtete suhtarvud (käibe-, varade- ja omakapitalirentaablus) on mujal Eestis tegutsevate ettevõtetega võrreldes natukene kõrgemad. Kõige suurem erinevus erinevates kohtades asuvate ettevõtete finantsnäitajatel oli aastal 2010. Sel ajal edestasid mujal Eestis asuvad ettevõtted Harjumaal asuvaid ettevõtteid kõigi kolme suhtarvu puhul umbes 30% võrra – ehk üle kahe korra.

Lähtudes joonisel 9 välja toodud suhtarvude väärtustele ning nende soovitatavatele väärtustele, teeb autor järelduse, et mujal Eestis tegutsevad ettevõtted on oma tegevuses finantstulemuslikumad kui Harjumaal tegutsevad ettevõtted. See on tingitud kahest asjast. Esiteks on nende ettevõtete keskmine puhaskasum enamus perioodidel Harjumaal asuvate ettevõtete omast suurem (siiski ei ole erinevus nii märgatav). Teine aspekt, mis on aga olulisem ja mõjutatavam, on keskmiste varade ja omakapitali tunduvalt suurem osakaal Harjumaal asuvatel ettevõtetel – mujal Eestis asuvatel ettevõtetel on keskmiste varade ja omakapitali suurus väiksem.

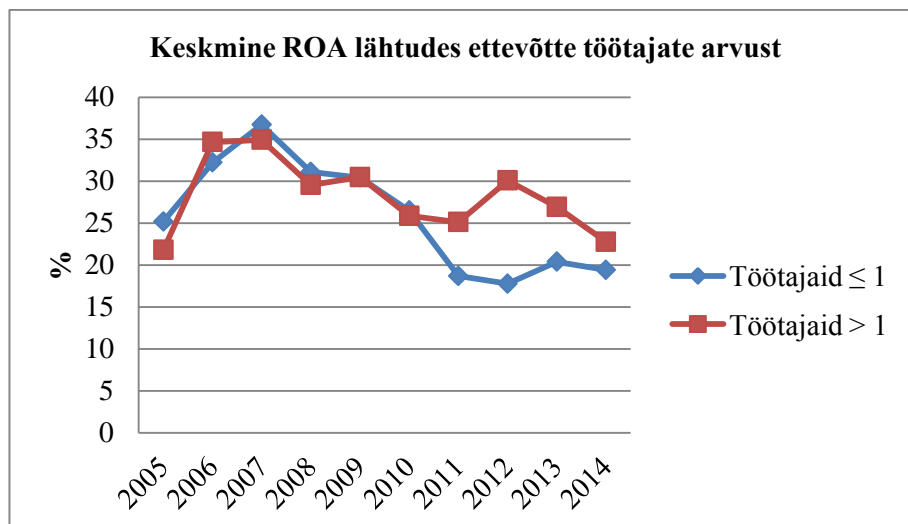
Järgnevalt lähtub autor suhtarvude võrdluses ettevõtete töötajate arvust. Ettevõtted jaotatakse kahte gruppi – ettevõtted, kus töötab keskmiselt kuni üks töötaja ja ettevõtted, kus töötab keskmiselt üle ühe töötaja. Esimesena nimetatud rühma kuulub 17 ettevõtet ja teisena mainitud rühma kaheksa ettevõtet. Järgnevalt võrdleb autor nende kahe grupi keskmiste suhtarvude, käibe-, varade- ja omakapitalirentaabluse erinevust.

Joonis 10. Uuritavate ettevõtete keskmine käiberentaablus (%) perioodil 2005-2014 lähtudes ettevõtte töötajate arvust. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Joonisel 10 on välja toodud eelnevalt defineeritud ettevõtete gruppide keskmised käiberentaablused perioodil 2005-2014. Jooniselt 10 on näha, et enamustel perioodidel on ettevõtetel, kelle keskmine töötajate arv on kuni üks, keskmine käiberentaablus tunduvalt suurem – kohati lausa pea 30% võrra. 2005-ndal ja 2013-ndal aastal on ettevõtete, kus on rohkem kui üks töötaja, käiberentaablus teisest grupist kõrgem – vastavalt 20% võrra ja 10% võrra. Keskmiselt siiski ületab 12,5% võrra nende ettevõtete, kus töötab kuni üks töötaja, käiberentaablus teise grupi ettevõtete käiberentaablust, kus töötab rohkem kui üks töötaja.

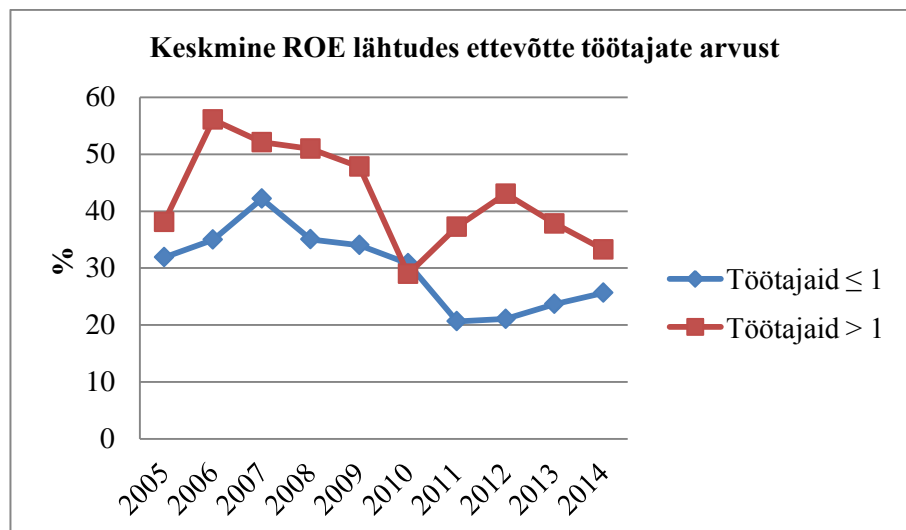
Lähtudes keskmisest käiberentaablusest kahe ettevõtte grupi finantstulemuslikkuse võrdlemisel, saab autor öelda, et ettevõtted, kus töötab kuni üks töötaja on oma tegevuses tulemuslikumad – nad suudavad ühe müügitulu ühiku pealt genereerida rohkem kasumit. See on tingitud sellest, et puhaskasumi osakaal müügitulust on protsentuaalselt suurem kui nende ettevõtte grupil, kus töötab rohkem kui üks töötaja. Siin võib rolli mängida siiski ka OÜ-tamine. Samas on nendes ettevõtetes, kus töötab rohkem kui üks töötaja nii puhaskasum kui ka müügitulu teisest grupi keskmistest tunduvalt suuremad.

Joonis 11. Uuritavate ettevõtete keskmine varaderentaablus (%) perioodil 2005-2014 lähtudes ettevõtte töötajate arvust. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Joonisel 11 on välja toodud kahe ettevõtte grupi keskmised varaderentaablused perioodil 2005-2014. Ettevõtte grupid on jagatud sarnaselt nagu eelnevalt – ühes grupis on ettevõtted, kus töötab keskmiselt uuritava perioodil kuni üks töötaja ning teises grupis on ettevõtted, kus töötab keskmiselt perioodil 2005-2014 üle ühe töötaja. Perioodil 2005-2010 on varaderentaablus mõlemal ettevõtete grupil suhteliselt võrdsed olnud. 2011-ndal aastal langes kuni ühe töötajaga ettevõtete keskmine varaderentaablus järsult üle 10% võrra. Üle ühe töötajaga ettevõtete keskmine ROA jäi aga 2010-nda aastaga enamvähem samale tasemele. Kõige suurem erinevus keskmises varaderentaabluses oli 2012-ndal aastal – ettevõtetes, kus töötas üle ühe töötaja, oli keskmine varaderentaablus teise grupiga võrreldes peaaegu 15% võrra suurem ehk pea kahekordne. 2014-ndaks aastaks oli see vahe kahanenud – erinevus umbes 5% võrra.

Üldiselt ei ole keskmises varaderentaabluses väga suuri erinevusi märgata, kuid hilisematel perioodidel siiski mingid erinevused on. Ettevõtete grupi, kus töötas rohkem kui üks töötaja, oli keskmine käiberentaablus perioodidel 2005-2014 keskmiselt 2,38% võrra esimese grupi omast suurem. Lähtudes joonisel 11 välja toodud erinevustest saab autor öelda, et vaadates finantstulemuslikkuse hindamisel vaid antud suhtarvu, on ettevõttes, kus töötab rohkem kui üks inimene, finantstulemuslikumad. See on tingitud asjaolust, et puhaskasumi osakaal koguvaredest on kohati natukene suurem kui ettevõtetes, kus töötab kuni üks inimene.

Joonis 12. Uuritavate ettevõtete keskmine omakapitalirentaablus (%) perioodil 2005-2014 lähtudes ettevõtte töötajate arvust. Allikas: Äripäeva Infopank. Autori koostatud.

Nagu ka eelnevalt, on ettevõtete rühmitus sama (ühes grupis need ettevõtted, kus töötab kuni üks inimene ja teises grupis need ettevõtted, kus töötab rohkem kui üks inimene). Jooniselt 12 on näha, et enamuse perioodidel on keskmine omakapitalirentaablus nendel ettevõtetel, kus töötab rohkem kui üks inimene, suurem. Aastal 2010, mis on ka ainuke periood, kus on keskmine omakapitalirentaablus kahel ettevõtte grupil suhteliselt võrdne. Sellest olenemata suudavad ettevõtted, kus töötab rohkem kui üks inimene, omakapitalirentaablust kiiresti taas tõsta, samal ajal kui ettevõtete grupil, kus töötab kuni üks inimene, keskmine omakapitalirentaablus langeb. 2014-ks aastaks on keskmiste omakapitalirentaabluste väärtuste vahe kahanenud. Siiski on ettevõtetel, kus töötab rohkem kui üks inimene, keskmine ROE 5% võrra suurem kui teisel ettevõtete grupil. Üldiselt on teise grupi (ettevõtted, kus töötab üle ühe inimese) keskmine omakapitalirentaablus umbes 12,54% võrra esimesest grupist suurem.

Keskmise omakapitalirentaabluse analüüs nende kahe ettevõtte grupi lõikes näitab, et ettevõtted, kus töötab rohkem kui üks töötaja, on oma tegevuses finantstulemuslikumad. See on nii tänu sellele, et omakapitali keskmiste erinevus kahe ettevõtete grupi vahel ei ole väga suured, samas kui puhaskasumis on erinevused pea 2,6 kordsed. Seega ongi ettevõtete grupil, kus töötab üle ühe inimese omakapitalirentaablus suurem kui teisel grupil – puhaskasumi osakaal kogu omakapitalist moodustab suurema osa.

Lähtudes aga finantstulemuslikkuse analüüsis kõigist kolmest suhtarvust, saab autor väita, et teatud erinevused ettevõtete finantstulemuslikkusel siiski on. Kuigi keskmiste käiberentaabluste korral võib edukamaks ettevõtete grupiks tuua ettevõtted, kus töötab kuni üks töötaja, siis üldises pildis on teine ettevõtte grupp siiski finantstulemuslikum.

Olles analüüsinud Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkust, saab öelda, et see on suhteliselt kõrge ning seega on antud tegevus suhteliselt finantstulemuslik. Kümne aasta jooksul on ettevõtete majandusnäitajad paranenud – nii müügitulu kui ka puhaskasum. Selle korral mängib peamist rolli hindade tõus ja inflatsioon. Võib öelda, et majanduslangus 2008 ja 2009 aastal mõjutasid ettevõtteid pigem 2009 ja 2010, natukene ka 2011. Suhtarvude analüüsi järeldestena võib öelda, et kõige tulemuslikumad tegevusaastad vaadeldaval perioodil olid aastad 2006 ja 2007. Viimastel aastatel on suhtarvude väärtused enam vähem stabiilselt head olnud. Võrreldes uuritavate ettevõtete väärtuseid Eesti keskmiste rentaabluste väärtustega, saab öelda, et audiitortegevus on Eesti keskmisest tulemuslikkusest tunduvalt efektiivsem. Samas ühtivad nii uuritavate ettevõtete kui ka Eesti keskmiste suhtarvude kõikumised – on enam vähem sama suunalised ning proportsionaalselt sarnased. Kindlasti tuleb aga antud järelduste puhul arvesse võtta valimi puuduseid – OÜtamine võib antud tulemusi mõjutada.

Analüüsides audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkuse erinevusi asukohast lähtudes, saab autor väita, et Harjumaal tegutsevate ettevõtete finantstulemuslikkus on mujal Eestis tegutsevate ettevõtete omast halvem. See võib natukene olla tingitud asjaolust, et mujal Eestis tegutsevate ettevõtete nimekirjas on peaaegu kõik niinimetatud ühe mehe ettevõtted ning seega proovitakse kulutusi minimaalsetena hoida, eriti tööjõukulude pealt kokku hoida. Ühesõnaga toimub suuremal või vähemal määral OÜtamine. Uurides finantstulemuslikkuse erinevus töötajate arvust lähtudes, saab väita, et need ettevõtted, kus töötab keskmiselt rohkem kui üks töötaja, on oma tegevuses finantstulemuslikumad. Samas ei ole erinevused väga suured.

KOKKUVÕTE

Käesolev töö kirjeldab Eesti audiitorettevõtete finantstulemuslikkuse hindamist. Esimene peatükk käsitleb finantstulemuslikkuse hindamise teoreetilist poolt, kirjeldab finantstulemuslikkuse hindamise meetode ja aspekte. Lisaks selgitab autor selles peatükis lähemalt töö empiirilises osas kasutatavaid suhtarve. Teine peatükk hõlmab endas töö analüüsi osa, empiirilist käsitlust. Esialgu toob autor välja Eesti audiitorettevõtete turu eripärad ning nõuded. Lisaks teostab töö autor antud peatükis analüüsi ning hindab Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkust nelja erineva suhtarvu abil, andes esialgu ülevaate üldisest finantstulemuslikkusest ning seejärel hinnates tulemuste erinevust ettevõtete asukohast ning ettevõtete töötajate arvust lähtudes. . Valimisse on kaasatud 25 Eesti audiitorfirmat, kellel on antud tegevuse jaoks olemas kehtiv luba, kes on antud põhitegevusel tegutsenud vähemalt 10 aastat ning kelle müügitulust vähemalt 80% moodustasid audiitorteenustest saavad tulu.

Finantstulemuslikkus ja selle hindamine on tänapäeva majandus keskkonnas väga oluline. Sellele tuleb rõhku panna ning konkurentsieelise tugevdamiseks oluliselt jälgida. Finantstulemuslikkust saab hinnata läbi finantsanalüüsi, mille abil omakorda saab välja selgitada ettevõtte tugevused ja nõrkused. Vastavalt sellele on võimalik oma ressursse ümber paigutada ning püüelda efektiivsema ja kasumlikuma tulemuslikkuse poole.

Finantsanalüüsi saab läbi viia mitmel erineval võimalusel. Antud töö keskendub eelkõige raamatupidamislike suhtarvude leidmisele, teisisõnu suhtarvude analüüsile. Suhtarvude analüüsi käigus arvutatakse välja erinevates raamatupidamisaruannetes esitatud näitajate suhted, saamaks olukorrast paremini aru. Vaid aruannetes esitatud mahtude vaatamine ei ole piisav. Selle korral puudub võimalus teha usaldusväärseid ja asjakohaseid võrdluseid erinevate perioodide ja veel enam erinevate ettevõtete finantstulemuslikkuses. Suhtarvude analüüs selle probleemi lahendab.

Töö empiirilises osas analüüsib autor finantstulemuslikkust nelja erineva suhtarvu abil: lühiajalise võlgnevuse kattekordaja, käiberentaablus, varaderentaablus ja omakapitalirentaablus. Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja näitab kui suure osa lühiajalistest kohustustest suudab ettevõtte maksta kohe ehk käibevara arvelt. Käiberentaablus näitab kui palju suudab ettevõtte ühest ettevõttesse investeeritud raha ühikust teenida kasumit. Varaderentaablus ehk ROA näitab kui palju suudab ettevõtte genereerida kasumit varadesse investeeritud ühest ühikust. Omakapitalirentaablus ehk ROE väljendab aga puhaskasumi ja omakapitali suhet – kui palju suudab ettevõtte ühest omakapitali investeeritud ühikust kasumit saada. Nende suhtarvude abil viib autor töö teises peatükis läbi analüüsi – hindab Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkust.

Audiitortegevus üleüldiselt on piiratud erinevate seaduste ja nõuetega. Selleks et audiitorteenust üldse pakkuda, peab läbima kutseeksami. Selleks aga üldse kutseksamile saada, tuleb täita mitmed nõuded – bakalaureusekraadi olemasolu, vähemalt kolm aastat töökogemust vandeaudiitori juhendamise all ning laitmatu reputatsioon. Ilma nende täitmiseta kutseksamile ei pääse. Lisaks sellele peab oma töös pidevalt järgima seaduses ettenähtuid nõudeid ning standarditele vastavust. Seaduses on ette kirjutatud auditi ja ülevaatuse piirmäärad, mida ületades on üks vormidest kohustuslik tellida. Sellest tulenevalt on audiitorettevõtete klientide arv samuti seadusega suuresti reguleeritud. Samas võivad ka teised ettevõtted soovi korral teenust tellida.

Hinnates Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkust perioodil 2005-2014, võib autor öelda, et see on suhteliselt hea ning nende tegevus tulukas. Eelkõige võib sellekohaseid järeldusi teha rentaabluse suhtarvude baasil. Võrreldes neid Eesti keskmisega, on need tunduvalt paremad. Kuna antud suhtarvude puhul on suurem väärtus parem, võib öelda, et audiitortegevus on küllaltki finantstulemuslik. Lisaks ei ole 10 aasta jooksul suuri muutusi selles toimunud – muutused on Eesti keskmistega suhteliselt samasuunalised. Samas on ka erinevusi. Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja puhul võib öelda, et see on pigem liiga suur. Kuna kapitali vajadus antud põhitegevusega ettevõtetes on suhteliselt madal ning käibevara osakaal suur, tekibki olukord kui lühiajalise võlgnevuse kattekordaja on liiga suur. Samas on mängib

kindlasti antud tulemuste juures rolli ka valimisse kuuluvate ettevõtete ärimudeli eripärad, mille korral on oht, et omanikud suuremal või vähemal määral OÜ-tavad.

Lisaks sellele hindab autor Eesti audiitorettevõtete finantstulemuslikkuse erinevusi esiteks asukohast lähtudes ning teisest küljest töötajate arvust lähtudes. Asukohast lähtudes jagati ettevõtted kahte gruppi – ettevõtted, mis asuvad Harjumaal ja ettevõtted, mis asuvad mujal Eestis. Käibe-, varade- ja omakapitalirentaablusest lähtudes võib öelda, et ettevõtted, mis asuvad mujal Eestis on üldiselt finantstulemuslikumad kui need, kes tegutsevad Harjumaal. Samas tuleb ka siin arvestada valimi puudustega.

Töötajate arvust lähtudes grupeeris töö autor ettevõtted järgmiselt – ühes grupis on ettevõtted, kus on uuritaval perioodil keskmiselt kuni üks töötaja ning teises grupis on ettevõtted, kus on uuritaval perioodil keskmiselt üle ühe töötaja. Võttes analüüsis arvesse samuti käibe-, varade- ja omakapitalirentaablust võib öelda, et suuri erinevusi finantstulemuslikkuses antud gruppidest lähtudes autor ei leidnud. Samas võib öelda, et finantstulemuslikkus on parem ettevõtetes, kus töötab keskmiselt üle ühe töötaja.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et audiitorteenust pakkuvate ettevõtete tegevus on finantsilises mõttes küllaltki tulemuslik. Samas on antud tegevuse alustamine ehk vandeaudiitoriks saamine küllaltki keeruline ning ajakulukas. Lisaks sellele on ka üleüldiselt audiitorteenuse pakkumine reguleeritud hulgaliselt erinevate seaduste ja standarditega, mida oma töös järgmina peab.

Antud töö teema edaspidiseks uurimiseks on mitmeid võimalusi. Ühe variandina näeb autor võimalust hinnata Eesti audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkust rahvusvahelises võrdluses, teiste riikide audiitorfirmade tegevuse finantstulemuslikkusega. Teise võimalusena näeb autor kaasamaks taolisesse analüüsi ka suuremad audiitorettevõtted, kelle põhitegevuseks on ka muud raamatupidamise ja nõustamise tegevus. Selliste ettevõtete lisamine valimisse mitmekesistaks seda ning seega elimineeriks antud töö valimi puuduse.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Andrijasevic, M., Pasic, V.** A Blueprint of Ratio Analysis as Information Basis of Corporation Financial Management. – Problems of Management in the 21st Century, 2014, Vol. 9, No. 2, pp 117-123. [<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=9ad701fd-bb59-400d-bb56-e064ca252273%40sessionmgr110&vid=0&hid=119>] 29.12.2015
2. **Aru, K.** Juhtimisarvestus II. [<https://quizlet.com/65126647/juhtimisarvestus-ii-flash-cards/>] 20.04.2016
3. Audiitorettevõtjate nimekiri. [<https://www.audiitortegevus.ee/atr/web/valisaudit/register/audiitorettevotja-otsing;jsessionid=yPbFXQJMJbzFX8VMSLDvzztGjxnRRN4WwgPnWMJrlpCs8zTQppdB!-953766167>] 21.05.2016
4. Audiitortegevuse portaal. [www.audiitortegevus.ee] 28.03.2016
5. Audiitortegevuse seadus. Vastu võetud Riigikogus 27. jaanuar 2010. aastal. - Riigi Teataja I osa, 2010, nr 9, art 41. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/13275292>] 03.04.2016
6. Audit. [<http://www.audest.ee/index.php/et/teenused/audit-est>] 03.04.2016
7. Audit ja ülevaatus. [<http://pilvebyroo.ee/audit-ja-ylevaatus2/>] 03.04.2016
8. Auditi põhialused. Riigikontoll. Tallinn: OÜ Infotrükk, 1999, 231 lk.
9. **Balteş, N, Gheorghe, I. N., Vasiu, D. E.** Liquidity Ratios. A Structural and Dynamic Analysis, During 2006-2012, of the Companies Having the Business Line in Industry and Construction, Listed and Traded on the Bucharest Stock Exchange. – Theoretical and Applied Economics. 2015, Vol. 22, No. 3, pp 187-206. [<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=790fb5e5-f004-45ea-a471-c5fe75e8cf14%40sessionmgr110&hid=119>] 16.12.2015
10. **Barjaktarovic, S., Djuric, D., Knezevic, S., Rakocovic.** Application and limitations of Ratio Analysis of Financial Statements in Business Decision-Making. – Management for Theory and Practice, 61, 2001, pp. 25-31. Viidatud Andrijasevic, M., Pasic, V. A Blueprint of Ratio Analysis as Information Basis of Corporation

- Financial Management. – Problems of Management in the 21st Century, 2014, Vol. 9, No. 2, pp 117-123 vahendusel.
[\[http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=9ad701fd-bb59-400d-bb56-e064ca252273%40sessionmgr110&vid=0&hid=119\]](http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=9ad701fd-bb59-400d-bb56-e064ca252273%40sessionmgr110&vid=0&hid=119) 29.12.2015
11. **Bragg, S. M.** Uus Finantsjuhtimise käsiraamat. OÜ Fontese Kirjastus. 2003, lk 341.
 12. **Chen, L., Qiao, Z., Wang, S.** DuPont Model and Product Profitability Analysis Based on Activity-Based on Costing and Economic Value Added. – European Journal of Business and Management. 2014, Vol. 6, No. 30, pp 25-35.
[\[http://www.iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/view/15610/15977\]](http://www.iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/view/15610/15977)
 09.02.2015
 13. **Elmerriji, J.** Analyze Investments Quickly With Ratios.
[\[http://www.investopedia.com/articles/stocks/06/ratios.asp\]](http://www.investopedia.com/articles/stocks/06/ratios.asp) 2.01.2016
 14. **Enekwe, C.I., Okwo, I. M., Ordu, M. M.** Financial Ratio Analysis as Determinant of Profitability in Nigerian Pharmaceutical Industry. – International Journal of Business and Management. 2013, Vol. 8, No. 8, pp 107-117.
[\[file:///C:/Downloads/23553-86580-1-PB.pdf\]](file:///C:/Downloads/23553-86580-1-PB.pdf) 30.12.2015
 15. **Evans, J. R., Mathur, A.** Retailing and the Period Leading up to the Great Recession: a Model and a 25-year Financial Ratio Analysis of Using US Retailing. – The international Review of Retail, Distribution and Consumer Research. 2014, Vol. 24, No. 1, pp 30-58.
[\[http://www.tandfonline.com.ezproxy.utlib.ee/doi/abs/10.1080/09593969.2013.801360#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20uZXpwcm94eS51dGxpYi5lZS9kb2kvcGRmLzEwLjEwODAvMDk1OTM5NjkuMjAxMy44MDEzNjBAQEAw\]](http://www.tandfonline.com.ezproxy.utlib.ee/doi/abs/10.1080/09593969.2013.801360#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20uZXpwcm94eS51dGxpYi5lZS9kb2kvcGRmLzEwLjEwODAvMDk1OTM5NjkuMjAxMy44MDEzNjBAQEAw)
 05.01.2015
 16. **Gupta, V. K., Sikarwar, E.** Value Creation of EVA and Traditional Accounting Measures: Indian Evidence. 2014, Vol. 65, Issue 4, pp 436-459.
[\[http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.utlib.ee/doi/pdfplus/10.1108/IJPPM-01-2014-0008\]](http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.utlib.ee/doi/pdfplus/10.1108/IJPPM-01-2014-0008) 04.05.2016
 17. **Halkos, G. E., Tzeremes, N. G.** Industry Performance Evaluation with the Use of Financial Ratios – An Application of Bootstrapped DEA. – Expert Systems with Applications. 2012, Vol. 39, Issue 5, pp 5872-5880.

[<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.utlib.ee/science/article/pii/S0957417411016265?>] 27.01.2015

18. **Helfert, E.** Financial Analysis: Tools and Techniques A Guide For Managers. 2001, pp. 126-128. Viidatud Balteş, N, Gheorghe, I. N., VasIU, D. E. Liquidity Ratios. A Structural and Dynamic Analysis, During 2006-2012, of the Companies Having the Business Line in Industry and Construction, Listed and Traded on the Bucharest Stock Exchange. – Theoretical and Applied Economics. 2015, Vol. 22, No. 3, pp 187-206
vahendusel.
[<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=790fb5e5-f004-45ea-a471-c5fe75e8cf14%40sessionmgr110&hid=119>] 16.12.2015
19. Horizontal Analysis. [<http://www.accountingtools.com/horizontal-analysis>] 20.04.2016
20. **Ibarra, V. C.** Cash Flow Ratios: Tools for Financial Analysis. – Journal of International Business Research. 2009, Vol. 8, Issue 1, pp 91-107.
[<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f1404ffb-1faf-4c54-bf82-83a3161b780e%40sessionmgr120&vid=2&hid=119>] 29.12.2015
21. Kes on audiitor? [<http://www.auditorteenused.ee/kes-on-audiitor/>] 03.04.2016
22. **Kotane, I.** The Role of the Analysis of Financial and Non-Financial Indicators in Assessment of Performance of the Companies. - Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2012, Vol. 34, No. 5, pp 93-104.
[<http://eds.a.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=d2ffa846-8a66-45f4-a0be-b1d7b00ddfac%40sessionmgr4003&vid=0&hid=4205>] 27.01.2016
23. **Kotane, I.** Evaluating the Importance of Financial and Non-Financial Indicators for the Evaluation of Company's Performance. – Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2015, Vol. 37, No. 1, pp 80-94.
[<http://eds.a.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=aab1b387-442c-4399-a59a-a190c00ae2f3%40sessionmgr4004&vid=0&hid=4205>] 27.01.2016
24. **Krivka, A. Stonkute, E.** Complex Analysis of Financial State and Performance of Construction Enterprises. Business, Management ja Education. 2015, Vol. 13, No. 2, pp 220-233

- [<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=40e51d04-369a-404e-9978-2e6b3a67da11%40sessionmgr105&vid=0&hid=125>]
20.04.2016
25. **Kuewska, A.** Determinants of the Return on Equity Ratio (ROE) on the Example of Companies from Metallurgy and Mining Sector in Poland. 2016, pp 285-288. [<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=7406e839-356e-4297-81fb-70635d3f1914%40sessionmgr115&vid=0&hid=113>]
26. Kutsetegevuse standardid. [<https://www.audiitortevus.ee/lr1/web/guest/kutsetegevuse-standardid>].
03.04.2016
27. **Laidre, A.** Kasum, rentaablus ja ettevõtte väärtus. – Neteekspert. Tallinn, 2004, lk 1-9. [http://www.netekspert.com/download/kasum_rentaablus_vaartus.pdf]
08.02.2016
28. Maksuvaba tulu tõusis 170 euronit kuus. Pealinn, 2016. [<http://www.pealinn.ee/majandus/maksuvaba-tulu-tousis-170-euroni-kuus-n159869>]
19.03.2016
29. **Peavler, R.** Profitability Ratio Analysis. – Business Finance Expert. 2014. [http://bizfinance.about.com/od/financialratios/a/Profitability_Ratios.htm]
05.01.2016
30. **Prükk, T.** Mida peaksid ettevõtjad teadma uuest audiitortevuse seadusest? – Baker Tilly Baltics. 2010 [<http://www.btb.ee/blogi/mida-peaksid-ettevotjad-teadma-uest-audiitortevuse-seadusest>] 07.04.2016
31. Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20. november 2002. – Riigi Teataja I osa, 2002, nr. 102, art. 600. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/962347>]
22.05.2016
32. Return on Assets (ROA). [<http://www.inc.com/encyclopedia/return-on-assets-roa.html>] 08.02.2016
33. Return on Capital Employed. [<http://www.accountingtools.com/return-on-capital-employed>] 05.05.2016
34. Return on Equity (ROE). [http://www.readyratios.com/reference/profitability/return_on_equity.html]
08.02.2016

35. **Statistikaamet.** Ettevõtete tegevusala suhtarvud --- Tegevusala (EMTAK 2008), Tööga hõivatud isikute arv, Aasta ning Näitaja. 2015 [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>] 24.03.2016
36. **Statistikaamet.** Ettevõtete tulud, kulud ja kasum --- Tegevusala (EMTAK 2008), Tööga hõivatud isikute arv, Aasta ja Näitaja. 2016 [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>] 12.04.2016
37. **Statistikaamet.** Keskmise brutopalk oli mullu 1065 eurot. 2016 [<https://www.stat.ee/277557>] 04.03.2016
38. **Statistikaamet.** Keskmise bruto- ja netokuupalk --- Tegevusala (EMTAK 2008), Aasta ning Näitaja. 2016 [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>] 04.03.2016
39. **Stelmak, I.** Juhi ja ettevõtja raharaamat ettevõtte finantsidest lihtsalt ja selgelt. OÜ Six Apples. 2013, lk. 144.
40. **Udras, U.** Finantsanalüüs hoiab laeva kursil. 2006. [<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2006/03/23/finantsanaluus-hoiab-laeva-kursil>] 06.01.2016
41. Vertical Analysis of Financial Statements. [http://www.readyratios.com/reference/analysis/vertical_analysis_of_financial_statements.html] 20.04.2016
42. **Äripäeva Infopank.** [<https://infopank.ee/>] 28.03.2016
43. Äriseadustik. Vastu võetud Riigikogus 15. veebruar 1995. – Riigi Teataja I osa, 1995, nr. 26, art. 355. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/13184890#>] 22.05.2016

Lisa 1. Ettvõtete lühiajalise võlgnevuse kattekordaja perioodil 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accounting Auditorbüroo OÜ	2,65	23,08	17,43	16,05	10,06	9,05	10,93	14,47	11,95	4,72
Aeta Audit OÜ	2,76	1,77	4,77	5,97	8,78	12,04	19,43	4,92	2,21	1,27
Adelaid OÜ	7,70	8,56	4,22	7,35	12,15	1,91	2,92	3,25	3,35	3,02
Anne Närep Auditorühing OÜ	3,30	3,47	7,18	12,30	0,00	28,79	36,37	11,59	24,03	54,17
Assertum Audit OÜ	1,54	1,53	1,47	1,25	1,32	1,39	2,43	2,51	1,83	1,50
Auditorbüroo Harri Arming OÜ	5,23	7,60	20,53	66,85	12,89	11,33	18,03	8,55	24,08	15,01
Auditorbüroo K&K OÜ	3,62	5,25	3,96	0,59	0,85	0,26	0,24	0,42	0,44	1,45
Auditorbüroo RKT OÜ	22,90	9,04	2,88	2,53	2,32	3,71	3,63	6,28	5,15	7,63
Auditorteenuse OÜ	0,00	63,43	18,79	13,81	12,49	16,98	11,33	13,54	15,49	9,17
Audit & Business Advice OÜ	0,00	0,00	0,00	6591,53	381,48	380,59	10,54	1,21	3,91	3,34
AVL Auditorteenuste OÜ	18,60	48,14	23,17	8,95	2,95	3,75	48,01	3,91	1,20	1,82
Chrismarine OÜ	0,46	1,80	2,37	2,32	2,99	1,55	1,85	2,84	6,42	4,52
ELAI Auditorbüroo OÜ	1,24	1,54	1,27	1,26	1,38	1,61	1,46	1,31	1,21	
I.S. Auditorteenuste OÜ	9,35	8,58	9,94	8,73	11,60	9,80	7,17	6,92	11,41	3,95
KT Audit OÜ	33,14	19,97	81,07	455,18	36,26	229,36	25,57	155,15	15,39	5,51
Maret Saatuse Auditorbüroo OÜ	82,11	2,05	9,51	10,86	9,58	16,54	12,43	12,54	11,44	135,53
Mark Audit OÜ	2,06	2,11	2,42	2,65	2,18	1,94	1,88	2,16	1,74	1,45
Metstulikas OÜ	167,53	50,76	91,26	79,89	0,00	0,00	129,36	101,43	51,85	425,61
Paveta AU OÜ	0,96	3,58	2,08	2,77	2,53	10,35	17,08	5,41	1,52	2,44
PKF Estonia OÜ	3,79	2,29	4,85	3,02	2,92	2,99	2,20	2,52	2,46	2,13
Roland OÜ	3,81	5,61	5,64	4,85	5,44	10,22	147,05	327,94	208,11	2494,29
Rödl & Partner Audit OÜ	1,48	1,30	1,17	1,06	1,27	1,09	1,39	1,93	0,89	0,89
Steinberg Audit OÜ	20,08	2,96	6,23	6,95	3,46	22,32	17,87	10,42	3,28	6,81
Ziir OÜ	4,16	10,93	11,29	8,46	135,39	78,08	248,44	127,06	81,78	94,32
Tšeglok OÜ	1,85	12,92	28,60	132,27	4346,65	13015,20	254,65	143,89	62,45	1744,12

Lisa 2. Ettevõtete käiberentaablused perioodil 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accounting Audiitorbüro OÜ	19,13%	77,77%	65,49%	72,41%	66,07%	75,72%	60,83%	75,21%	51,12%	18,73%
Acta Audit OÜ	7,92%	-6,08%	23,07%	10,64%	50,59%	10,07%	5,35%	6,43%	2,06%	2,22%
Adelaide OÜ	31,06%	25,63%	6,07%	24,30%	37,87%	39,62%	19,78%	23,46%	23,14%	39,27%
Anne Närep Auditorühing OÜ	42,33%	51,75%	57,57%	62,32%	66,16%	31,66%	36,17%	35,73%	37,05%	35,20%
Assertum Audit OÜ	6,73%	5,84%	3,95%	2,66%	5,07%	0,17%	5,97%	22,49%	13,42%	10,64%
Audiitorbüro Harri Arming OÜ	65,49%	75,78%	63,07%	16,06%	80,00%	67,11%	43,41%	63,05%	70,02%	39,11%
Audiitorbüro K&K OÜ	-0,40%	205,34%	38,16%	85,65%	32,58%	12,53%	31,02%	37,49%	18,55%	54,63%
Audiitorbüro RKT OÜ	34,93%	34,58%	39,01%	35,13%	39,76%	38,12%	24,47%	34,09%	32,55%	32,90%
Audiitorteenuse OÜ	259,42%	89,68%	64,34%	42,70%	55,22%	43,99%	46,19%	42,56%	43,33%	39,44%
Audit & Business Advice OÜ	23,92%	30,54%	46,62%	19,89%	38,93%	33,69%	21,17%	14,20%	9,46%	13,18%
AVL Audiitorteenuste OÜ	-67,88%	73,91%	94,62%	72,71%	60,71%	61,06%	47,65%	52,74%	64,72%	13,49%
Chrimarine OÜ	16,27%	36,08%	57,54%	24,50%	9,45%	-1,84%	4,13%	36,25%	79,20%	24,10%
ELAI Audiitorbüro OÜ	14,44%	45,89%	18,69%	23,06%	16,39%	1,48%	37,62%	23,68%	11,06%	-
I.S. Audiitorteenuste OÜ	34,03%	50,37%	62,95%	66,87%	58,42%	59,94%	54,88%	62,41%	54,16%	55,02%
KT Audit OÜ	83,90%	52,71%	44,75%	93,75%	96,18%	96,51%	31,63%	-40,84%	48,96%	42,35%
Maret Saatuse Audiitorbüro OÜ	5,19%	34,46%	0,44%	10,13%	29,30%	55,27%	44,02%	34,61%	40,45%	23,44%
Mark Audit OÜ	27,28%	32,96%	45,38%	49,09%	36,46%	4,53%	-3,98%	40,40%	27,92%	30,43%
Metstulikas OÜ	14,51%	41,80%	66,66%	56,04%	23,25%	31,66%	33,16%	55,32%	51,64%	53,45%
Paveta AU OÜ	1,67%	2,50%	1,46%	1,75%	1,59%	8,88%	20,13%	2,60%	5,50%	0,92%
PKF Estonia OÜ	12,10%	16,65%	22,35%	18,03%	25,77%	1,60%	15,10%	18,60%	22,61%	18,83%
Roland OÜ	14,95%	23,14%	23,60%	16,64%	12,93%	38,15%	34,21%	51,97%	47,63%	36,85%
Rödl & Partner Audit OÜ	0,56%	1,18%	1,08%	4,59%	5,75%	-4,93%	1,93%	3,20%	0,26%	0,76%
Steinberg Audit OÜ	69,95%	39,70%	72,10%	44,77%	40,41%	39,49%	49,46%	39,07%	12,43%	48,34%
Ziuro OÜ	13,86%	-4,50%	-0,89%	-13,93%	-2,82%	32,82%	-12,60%	23,09%	6,70%	16,30%
Tšeglok OÜ	24,38%	70,23%	87,02%	111,63%	126,82%	11,79%	84,61%	90,29%	82,68%	74,71%

Lisa 3. Ettevõtete varaderentaablus perioodil 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accounting Audiitorbüro OÜ	45,08%	66,66%	72,12%	77,12%	53,08%	75,18%	25,76%	24,46%	34,64%	10,62%
Acta Audit OÜ	29,75%	-20,53%	57,47%	26,74%	50,85%	8,20%	3,30%	2,38%	1,20%	0,94%
Adelaid OÜ	70,20%	55,18%	24,35%	73,77%	73,60%	38,25%	22,98%	30,88%	30,24%	38,41%
Anne Närep Auditorühing OÜ	17,27%	20,66%	24,05%	24,21%	22,52%	9,91%	11,06%	7,54%	7,78%	8,45%
Assertum Audit OÜ	19,24%	13,44%	10,72%	6,38%	9,90%	5,98%	17,08%	38,80%	26,52%	17,96%
Audiitorbüro Harri Arming OÜ	47,06%	61,30%	56,28%	16,58%	49,31%	28,30%	20,72%	22,95%	22,79%	12,24%
Audiitorbüro K&K OÜ	-0,12%	41,28%	3,24%	6,10%	2,42%	0,97%	7,79%	11,12%	3,26%	13,55%
Audiitorbüro RKT OÜ	35,35%	75,34%	67,68%	66,74%	69,42%	57,76%	47,34%	39,31%	33,94%	32,24%
Auditorteenuse OÜ	22,03%	22,55%	47,10%	39,43%	59,10%	44,37%	38,48%	32,39%	28,49%	23,45%
Audit & Business Advice OÜ	9,25%	11,73%	17,17%	20,95%	31,16%	23,17%	11,35%	4,07%	4,14%	6,12%
AVL Auditorteenuste OÜ	-40,02%	35,90%	35,52%	20,97%	20,65%	18,31%	14,24%	14,63%	16,27%	3,42%
Chrismarine OÜ	14,50%	49,36%	37,77%	16,46%	4,66%	-0,64%	1,47%	20,22%	36,33%	10,19%
ELAI Audiitorbüro OÜ	7,52%	28,30%	10,04%	13,22%	9,12%	14,45%	15,65%	8,98%	3,27%	-
I.S. Auditorteenuste OÜ	31,57%	65,02%	72,63%	77,99%	67,90%	59,38%	64,81%	73,51%	82,37%	75,68%
KT Audit OÜ	111,88%	52,32%	47,99%	49,75%	38,59%	42,53%	8,53%	-15,77%	40,75%	34,97%
Maret Saatuse Audiitorbüro OÜ	5,94%	25,14%	0,35%	6,61%	16,74%	51,96%	29,35%	20,73%	26,89%	13,33%
Mark Audit OÜ	22,13%	23,99%	42,43%	29,88%	14,56%	1,13%	-0,89%	12,12%	11,02%	13,30%
Metstulikas OÜ	12,86%	35,40%	80,04%	42,03%	14,81%	13,32%	13,93%	20,95%	33,17%	38,38%
Paveta AU OÜ	1,78%	4,40%	2,01%	3,85%	3,24%	12,85%	22,70%	3,34%	7,00%	1,07%
PKF Estonia OÜ	34,65%	34,52%	54,12%	41,63%	46,52%	45,54%	31,04%	39,22%	40,44%	32,59%
Roland OÜ	38,09%	49,60%	49,48%	40,78%	31,10%	58,48%	42,06%	47,56%	45,35%	39,85%
Rödl & Partner Audit OÜ	3,06%	4,20%	2,47%	11,75%	14,12%	-18,94%	7,93%	14,26%	1,14%	3,21%
Steinberg Audit OÜ	40,37%	21,41%	48,31%	37,11%	32,55%	35,98%	50,91%	40,39%	11,14%	42,45%
Ziir OÜ	11,57%	-3,60%	-0,77%	-18,66%	-3,28%	28,58%	-4,78%	13,99%	2,51%	7,24%
Tšeglok OÜ	11,40%	51,48%	41,23%	34,11%	28,50%	2,40%	15,94%	14,81%	11,58%	9,91%

Lisa 4. Ettevõtete omakapitalirentaablused perioodil 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Accounting Audiitorbüro OÜ	72,35%	69,68%	76,51%	82,24%	58,95%	84,52%	28,35%	26,28%	42,96%	24,53%
Acta Audit OÜ	46,61%	-47,16%	72,71%	32,12%	57,38%	8,94%	3,48%	2,99%	2,20%	4,41%
Adelaid OÜ	78,96%	61,00%	31,16%	84,19%	79,99%	79,47%	30,36%	42,14%	41,32%	58,75%
Anne Närep Audiitorühing OÜ	20,34%	23,34%	26,41%	25,91%	23,50%	10,04%	11,13%	7,63%	7,85%	8,50%
Assertum Audit OÜ	46,03%	35,52%	29,81%	17,03%	27,95%	14,81%	28,32%	63,03%	57,14%	53,00%
Audiitorbüro Harri Arming OÜ	61,10%	67,79%	58,56%	16,79%	53,18%	30,91%	21,92%	25,97%	23,77%	13,11%
Audiitorbüro K&K OÜ	-0,18%	47,23%	8,11%	15,33%	5,53%	2,08%	14,50%	18,28%	4,93%	19,41%
Audiitorbüro RKT OÜ	36,90%	91,52%	95,73%	97,15%	98,51%	73,28%	58,95%	45,78%	37,67%	35,09%
Audiitorteenuse OÜ	22,03%	22,92%	49,74%	42,40%	64,15%	46,77%	40,43%	34,26%	29,79%	24,78%
Audit & Business Advice OÜ	9,25%	11,73%	17,17%	20,95%	31,24%	23,23%	12,55%	9,61%	8,96%	13,36%
AVL Audiitorteenuste OÜ	-40,99%	36,26%	35,91%	21,05%	22,50%	20,03%	14,33%	16,17%	17,55%	3,73%
Chrismarine OÜ	59,57%	80,74%	52,20%	23,29%	6,24%	-0,85%	1,91%	25,29%	42,26%	11,93%
ELAI Audiitorbüro OÜ	39,35%	80,41%	47,88%	66,36%	33,10%	37,98%	49,59%	37,93%	19,06%	-
I.S. Audiitorteenuste OÜ	36,33%	71,61%	86,55%	88,98%	72,36%	68,98%	73,96%	81,99%	86,93%	93,48%
KT Audit OÜ	115,37%	55,08%	48,59%	49,86%	39,69%	42,72%	8,79%	-15,85%	43,25%	42,31%
Maret Saatus e Audiitorbüro OÜ	5,98%	28,44%	0,36%	6,93%	18,18%	55,11%	31,30%	22,21%	28,69%	13,41%
Mark Audit OÜ	39,14%	44,61%	72,35%	48,00%	26,51%	2,30%	-1,84%	22,17%	20,72%	34,53%
Metstulikas OÜ	12,93%	36,11%	80,92%	42,56%	15,04%	13,40%	14,04%	21,16%	33,82%	38,47%
Paveta AU OÜ	2,36%	4,79%	2,36%	4,17%	3,50%	13,38%	23,29%	3,58%	9,43%	1,26%
PKF Estonia OÜ	45,12%	58,96%	67,03%	60,36%	68,27%	66,19%	53,74%	63,09%	68,85%	62,05%
Roland OÜ	46,60%	60,72%	57,38%	48,43%	36,18%	64,27%	42,35%	47,71%	45,56%	39,87%
Rödl & Partner Audit OÜ	9,08%	17,75%	17,11%	52,57%	47,87%	-70,74%	22,69%	27,39%	2,22%	6,13%
Steinberg Audit OÜ	42,49%	32,35%	57,54%	43,35%	45,76%	37,66%	53,92%	44,67%	16,02%	49,76%
Ziir OÜ	15,16%	-3,97%	-0,85%	-20,84%	-3,30%	28,79%	-4,80%	14,09%	2,51%	7,26%
Tšeglok OÜ	24,75%	55,80%	42,73%	34,32%	28,51%	2,40%	16,00%	14,92%	11,77%	9,92%

Lisa 5. Eesti keskmised rentaabluse suhtarvud

	Omakapitalirentaablus	Varaderentaablus	Käiberentaablus
2005	21,21%	10,54%	8,01%
2006	25,89%	13,2%	10,4%
2007	21,27%	10,79%	8,86%
2008	6,4%	3,23%	3,06%
2009	1,99%	1,04%	1,4%
2010	8,38%	4,34%	5,36%
2011	11,9%	6,25%	6,64%
2012	12,64%	6,7%	7,11%
2013	12,16%	6,35%	6,97%

Allikas: (Statistikaamet 2015)

SUMMARY

EVALUATION OF FINANCIAL PERFORMANCE IN ESTONIAN AUDIT COMPANIES

Merili Korb

Each company has its own goals and targets to be met during their course of business and which to strive to. Also the main goal in most businesses is to make profit and by that increase the riches of the business owners themselves. However to adequately evaluate the efficiency, effectiveness and sustainability of your operations there should be carried out continuous analysis to evaluate the company's activities. For that there are many methods and aspects, but in the given work it will mainly focus on financial analysis and its possibilities.

The financial performances can be evaluated by a financial analysis- a financial analysis can give us information about the company's financial status. The financial analysis is mainly conducted by evaluating accounting reports, such as the balance sheet, the income statement, the cash flow statement, the forecasted statements and by the extras. It is necessary to carefully analyze the information in the given reports and make the right conclusions. According to the conclusions it is needed to make decisions and try to make certain actions if necessary.

To evaluate financial performance there are many different options, but one of the more common is based on the indicators for accounting ratios analysis. During the process there are calculated a number of different ratios- such as liquidity indicators, the long term solvency indicators, performance indicators etc. According to the values obtained it is possible to further analyze the company's performance. One possibility is to compare the ratios of different values during the company's various operating periods. Another possibility is to compare business ratios with other company's ratios, with competitors. However, it is really important during the analyzing process to interpret

ratios according to the context and to consider other environmental indicators that may occur.

The focus in this work is about evaluating financial performances of Estonian auditing firms. Audit services, and its overall necessity is largely in place by law- on the basis of the act set out the limits, it is put in place who is needed to be given the audit service. The audit services can be carried out in two forms, as an audit and as an inspection from which the third party knows whether corporate, public organization or other accounting annual report information is fairly and correctly reflected. Thus the author is interested to know how effective is the work of audit firms, given the fact that audit or observation is needed for many units. Also the author considers that this information is interesting to other individuals also, especially to people who encounter these topics.

According to these aspects, author formulates the aim of this work- to evaluate the financial performances of Estonian audit firms during the period of 2005- 2014. According to the research the author has set the goal of six research tasks. The research tasks are:

- 1) to provide an overview of the different methods used to evaluate the financial performances
- 1) using indicators to describe the analysis of theoretical background of financial performance evaluation
- 2) to explain Estonian audit firms particularities of the business model
- 3) to give an overview of the Estonian audit firms market
- 4) to evaluate the changes of Estonian audit firms activities in financial performances during a period of ten years
- 5) to analyze the differences of Estonian audit firms financial performances on the basis of locality and employee numbers.

The paper in hand describes the evaluation of financial performances of Estonian audit firms. The first chapter shows information about financial performances and the theoretical part of the evaluation, it describes the methods and aspects of it. In addition the chapter also explains the ratios used in the empirical part of the paper. The second chapter entitles the analyzation part of the paper and also the empirical approach. First author brings out the characteristics and requirements of the market of Estonian audit

businesses. As well as the author conducts an analyze and evaluates the financial performance of Estonian audit firms by using four relative numbers, giving at first an overlook of the overall financial performance and after that evaluating the differences coming from different locations and variations coming from worker numbers.

Therefore the author explains shortly about financial performances, the evaluation ways and aspects of it. FP* and its evaluation is really important in today's economic environment. It must not be overlooked and should be monitored to strengthen the advantage in competition. FP* can be evaluated through a financial analyze, and in result we can identify the strengths and weaknesses of the business. According to that it is possible to rearrange resources and to strive towards a more efficient and profitable performance.

A financial analyze can be performed by many different ways. This paper focuses mainly on calculating accounting data- in other words the analysis of the ratios. The ratios are calculated from analysis of the various accounting reports, to give a better understanding of the situation. Only looking at the given volumes of the reports is not enough. If to do so, there can not be reliable and relevant comparisons of different periods, and furthermore different company's financial performances. The ratios analysis solves this problem.

In the paper's empirical part author analyzes FP* with the help of four different relative numbers: current ratio, profit margin, return on assets and return on equity. Current ratio shows the proportion of short-term obligations of the company will be able to pay for immediate or current assets. Profitability shows how much the company is capable of holding one unit of money invested to earn a profit. ROA, or return on assets shows how much the company will be able to generate profits in assets invested in one unit. Return on equity, or ROE, however, represents the net profit and shareholders equity ratio - the amount of equity invested in units of a single company will be able to profit. With the help of these numbers the author will conduct an analyze in the second chapter and will evaluate the FP* of Estonian audit companies.

In the given paper's empirical part, in the first subchapter, the author describes the peculiarities of audit companies operations and also the requirements and restrictions

that are given to them. In the next subchapter the author evaluates Estonian audit companies FP* changes in the past ten years(2005- 2014) also there is an evaluation of FP* that concerns location and the number of the companies employees. In the selection there are twenty five Estonian audit companies, witch all have a valid permit for their activities, which have operated mainly as audit companies for at least ten years and which sales income at least 80% comes from profits caused by audit services.

The audit service is overall restricted by different laws and requisitions. In order to provide audit services at all, one must pass a qualifying examination. In order to get to the examination, more demands have to be met- for example, a bachelors degree is mandatory, also at least three years of work experience under the supervision of a sworn auditor and an impeccable reputation. Without these requirements one can not take a qualifying examination. In addition to this it is important to always follow the protocols and accordances of the law and standards. In the law it is written that there are quotas for audits and observations, when exceeded it is required to order one of the forms. Because of that, the amount of customers is also highly regulated by the law. However other companies may also subscribe to the service, if in need.

When evaluating Estonian audit companies FP* during the period from 2005 to 2014, the author can say it is relatively good and their operations are quite profitable. It is mainly shown by the basis of the profitability ratios. If compared to the Estonian average, these are considerably better. Since there is a belief, the bigger the better, it can be said that the audit operations are quite efficient financially. Also there have not been any big changes in the last ten years in this criteria- the changes are quite in the same direction as is the Estonian average, but there are exceptions. The current ratio, may be rather too high. Since the need for capital is relatively low in these companies and the floating assets percentage is quite high, there comes a situation where the current ratio is too high. However there is a center role in the business models sample, in witch there is a threat that the owners can make OÜ-ing in greater or lesser extent.

After that the author evaluates Estonian audit companies FP* differences firstly according to location, secondly by the numbers of employees. According to location the companies were divided into two groups- the companies that are located in Harjumaa, and companies that are located in other parts of Estonia. According to profit margins,

return of assets and the return of equity, it can be said that companies that locate in other parts of Estonia are generally more financially profitable than the companies located in Harjumaa. But it is important to take into account the sampling imperfections.

On the basis of the number of the workers the author made also groups. In the first group, there are companies where during the researched period there was in average one employee and in the second group there are companies that had in average more than one employee during the period of the analysis. Taking into consideration also profit margins, return of assets and the return of equity, it can be said that there are no big differences in financial profits in the given groups. But it can be said that the companies that had in average more than one employee were a little bit more financially profitable than other companies.

In conclusion it can be said that the audit service corporations activity is quite effective and financially profitable. However, given that starting the process and becoming a sworn audit can be quite tricky and time consuming. And add all the regulations and laws and standards that surround the audit business. Therefore, all of this previously mentioned should be taken into consideration.

Lihtlitsents

Mina, _____MERILI KORB_____,
(*autori nimi*)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

EESTI AUDIITORFIRMADE TEGEVUSE FINANTSTULEMUSLIKKUSE
HINDAMINE

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ dots PRIIT SANDER_____,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse
tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **22.05.2016**